

Bank Polski

**ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA
ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE
OGŁASZANIU**

(FILAR III)

GRUPY KAPITAŁOWEJ

POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO

SPÓŁKI AKCYJNEJ

WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2012 ROKU

WPROWADZENIE

Raport „Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłoszeniu (Filar III) („Raport”) Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („Grupa Kapitałowa Banku”, „Grupa Kapitałowa”) według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku” został przygotowany zgodnie z art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe¹ oraz z wymogami określonymi w uchwale nr 385/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłoszenia przez banki informacji o charakterze jakościowymi ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłoszeniu z późn. zm.².

Zgodnie z § 6 ust. 1 uchwały nr 385/2008 KNF, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna („PKO Bank Polski SA”, „Bank”) będąca jednostką dominującą, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie.

Niniejszy Raport został sporządzony zgodnie z przyjętymi przez Bank zasadami polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej³, które zawierają szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji.

Raport obejmuje rok 2012 i prezentuje dane według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane Grupy Kapitałowej. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej dominujący wpływ wywiera PKO Bank Polski SA (91,9%⁴ skonsolidowanej sumy bilansowej, 94,5%⁵ skonsolidowanego wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych PKO Banku Polskiego SA. O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w Raporcie wyrażone zostały w milionach złotych. Ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrągleń kwot do milionów złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez audyt wewnętrzny Banku.

¹ Dz. U. z 2012 roku poz. 1376 z późn. zm.

² Zmiany do Uchwały nr 385/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku zostały wprowadzone następującymi uchwałami KNF: uchwałą nr 368/2010 z dnia 12 października 2010 r., uchwałą nr 259/2011 z dnia 4 października 2011 r. oraz uchwałą nr 326/2011 z dnia 20 grudnia 2011 roku

³ Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej udostępnione są na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl)

⁴ Udział spółek w skonsolidowanej sumie bilansowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31 grudnia 2012 roku

⁵ Udział spółek w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku działalności Grupy Kapitałowej Banku przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi za rok zakończony 31 grudnia 2012 roku

SPIS TREŚCI

1.	INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ	4
2.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM.....	5
2.1.	IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA	7
2.2.	RYZYKO KREDYTOWE.....	8
2.3.	RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ	21
2.4.	RYZYKO WALUTOWE.....	24
2.5.	RYZYKO PŁYNNOŚCI	24
2.6.	RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE.....	26
2.7.	RYZYKO OPERACYJNE.....	28
2.8.	RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI	30
2.9.	RYZYKO BIZNESOWE.....	31
2.10.	RYZYKO REPUTACJI.....	32
3.	FUNDUSZE WŁASNE	33
4.	WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I).....	35
4.1.	RYZYKO KREDYTOWE.....	36
4.2.	RYZYKO RYNKOWE.....	39
4.3.	RYZYKO OPERACYJNE	39
5.	KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)	40
6.	ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA.....	42
7.	ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE.....	44
7.1.	PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ	44
7.2.	KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ.....	44
7.3.	NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW ORAZ KRYTERIÓW OCENY WYNIKÓW	44
7.4.	NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE GŁÓWNYCH PARAMETRÓW USTALANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW	45
8.	SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW	47

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Dominującym podmiotem Grupy Kapitałowej jest PKO Bank Polski SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 91,9%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 94,5%⁵.

Poza PKO Bankiem Polskim SA w skład Grupy Kapitałowej wchodzi również inne, niżej opisane spółki, przy czym Grupa Kapitałowa Bankowego Funduszu Leasingowego SA („Grupa Kapitałowa BFL SA”)⁶ oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA została opisana szerzej ze względu na ich udział w skonsolidowanej sumie bilansowej oraz w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej.

Grupa Kapitałowa prowadzi głównie działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poprzez spółki zależne KREDOBANK SA, „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością („Inter-Risk Sp. z d.o.”), Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o., Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. i do dnia 14 listopada 2012 roku poprzez UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o. działające na terenie Ukrainy jak również poprzez spółkę zależną PKO Finance AB na terenie Szwecji.

Grupa Kapitałowa BFL SA – Bankowy Fundusz Leasingowy SA wraz z podmiotem zależnym, prowadzi działalność leasingową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Udział Grupy Kapitałowej BFL SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 1,9%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,0%⁵.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. W marcu 2012 roku stał się jedynym udziałowcem spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. (której przedmiotem działalności jest świadczenie usług finansowych) i utworzył Grupę Kapitałową. Udział Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 0,8%⁴, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,0%⁵.

Pozostałymi spółkami Grupy Kapitałowej Banku, uwzględnionymi w konsolidacji są:

- 1) PKO BP BANKOWY PTE SA (zarządzanie funduszami emerytalnymi),
- 2) Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. – do dnia likwidacji – spółka została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego, ze skutkiem na dzień 28 maja 2012 roku; majątek likwidacyjny spółki został przejęty przez PKO Bank Polski SA,
- 3) Qualia Development Sp. z o.o. (działalność deweloperska) – wraz z podmiotami zależnymi,
- 4) PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (zarządzanie funduszami inwestycyjnymi),
- 5) Inteligo Financial Services SA (usługi w zakresie bankowości internetowej),
- 6) Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA (usługi w zakresie obsługi i rozliczeń transakcji kartowych),
- 7) Grupa Kapitałowa Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA - działalność

- usługowa; PKO BP Faktoring SA – działalność faktoringowa),
- 8) Fort Mokotów Inwestycje Sp. z o.o. (działalność deweloperska),
- 9) PKO Finance AB (pozyskiwanie środków finansowych dla PKO Banku Polskiego SA z emisji obligacji),
- 10) PKO BP Finat Sp. z o.o. (pośrednictwo finansowe, w tym usługi agenta transferowego),
- 11) Grupa Kapitałowa „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością („Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o. – działalność windykacyjna, Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. – działalność faktoringowa)

Szczegółowa informacja o spółkach Grupy Kapitałowej, metodzie konsolidacji oraz udziałach Banku w kapitałach poszczególnych spółek została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku, które zostało opublikowane w dniu 4 marca 2013 roku.

Na poziomie skonsolidowanym fundusze własne Grupy Kapitałowej pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w:

- 1) Bank Pocztowy SA i Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. (podmioty stowarzyszone wyceniane metodą praw własności, tj. niebędące przedmiotem konsolidacji metodą pełną) wynoszące łącznie 106,7 mln złotych na dzień 31 grudnia 2012 roku,
- 2) „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure” (inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wyceniane wg wartości godziwej) wynoszące 89,5 mln złotych na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Na poziomie jednostkowym fundusze własne Banku pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku bezpośrednio w KREDOBANK SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (PKO TFI SA), Bankowy Fundusz Leasingowy SA, PKO Finance AB, „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure”, Bank Pocztowy SA, Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., bezpośrednio i za pośrednictwem podmiotu niefinansowego w Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. oraz PKO BP Faktoring SA wynoszące łącznie 1 161,0 mln złotych na dzień 31 grudnia 2012 roku. Odpis aktualizacyjny dotyczący zaangażowania kapitałowego Banku w KREDOBANK SA na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosi 573,7 mln złotych.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku występują ograniczenia zdolności do przekazywania funduszy inwestorowi w postaci dywidend pomiędzy spółką KREDOBANK SA a Bankiem. Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA rozpoczętego dnia 29 stycznia 2009 roku i kontynuowanego dnia 23 lutego 2009 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend. Moratorium obowiązuje do czasu podjęcia stosownej uchwały o jego uchyleniu. W 2012 roku moratorium na wypłatę dywidendy zostało utrzymane.

⁶ Od marca 2013 roku – Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA (w dniu 27 marca br. w KRS została zarejestrowana zmiana nazwy Spółki)

2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takie jak ryzyko kredytowe, stopy procentowej, walutowe, płynności, cen kapitałowych papierów wartościowych, cen towarów, operacyjne, braku zgodności, biznesowe, reputacji, modeli, zmian makroekonomicznych oraz instrumentów pochodnych (ze względu na specyfikę tych instrumentów jest ono poddane szczególnej kontroli). Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie Grupy Kapitałowej Banku należy do najważniejszych celów zarządzania Bankiem oraz Grupą Kapitałową, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

Zarządzanie ryzykiem w Banku opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka bankowego,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

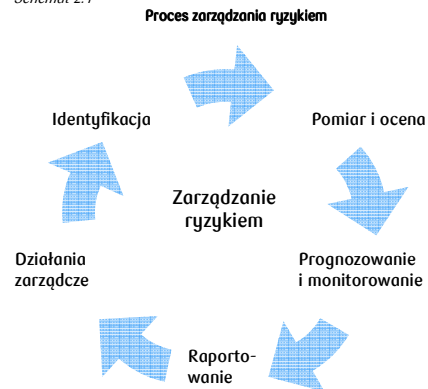
Proces zarządzania ryzykiem bankowym w Grupie Kapitałowej obejmuje:

- 1) identyfikację ryzyka polegającą na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności potencjalnego wpływu tego rodzaju ryzyka na sytuację finansową Banku i Grupy Kapitałowej; w ramach identyfikacji ryzyka określa się te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej lub całej Grupy Kapitałowej,
- 2) pomiar i ocenę ryzyka – pomiar ryzyka obejmujący definiowanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościową kwantyfikację ryzyka za pomocą ustalonych miar a także ocenę ryzyka polegającą na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem; w ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,
- 3) prognozowanie i monitorowanie ryzyka – polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyleń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń); monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,
- 4) raportowanie ryzyka – polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań; zakres,

częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców,

- 5) działania zarządcze – polegające w szczególności na określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu przepisów wewnętrznych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem; celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

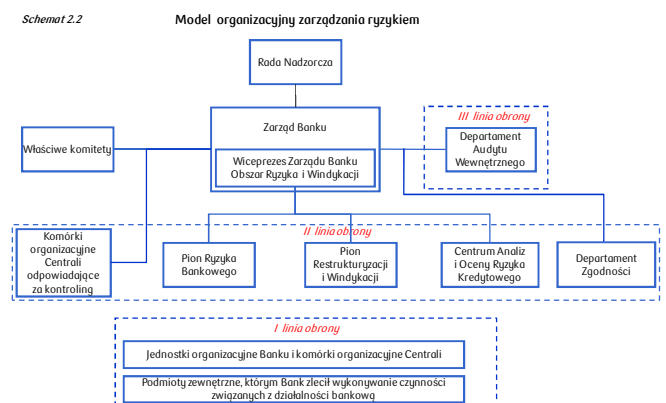
Schemat 2.1

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w otoczeniu, na które składają się:

- 1) wykorzystywane metody i metodyki ujęte w system regulacji wewnętrznych,
- 2) środowisko informatyczne Banku umożliwiające przepływ informacji niezbędnych do oceny ryzyka oraz jego kontroli (w tym: centralne systemy informatyczne wspierające ocenę ryzyka oraz centralne bazy danych),
- 3) organizacja wewnętrzna obejmująca komórki organizacyjne, ich zadania, zakres odpowiedzialności oraz wzajemne relacje.

Schemat 2.2

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku (Radę Nadzorczą), która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej Banku oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- 1) pierwsza linia obrony – kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa; funkcja jest realizowana w szczególności w jednostkach organizacyjnych Banku, w komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej i obejmuje te aspekty działalności tych jednostek, komórek i podmiotów, które mogą generować ryzyko. Jednostki, komórki oraz podmioty Grupy Kapitałowej odpowiadają za identyfikację ryzyk, zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów kontroli, o ile nie wdrożono mechanizmów kontrolnych w ramach działań podejmowanych w drugiej linii obrony. Jednocześnie podmioty Grupy Kapitałowej obowiązują zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w spółkach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym prowadzi ona działalność,
- 2) druga linia obrony – system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem; funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Ryzyka i Windykacji, specjalistycznych jednostkach organizacyjnych Banku odpowiedzialnych za analizy kredytowe, komórce organizacyjnej Centrali zarządzającej ryzykiem braku zgodności (*compliance*), a także w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiedzialnych za kontroling,
- 3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny; funkcja realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- 1) funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- 2) funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- 3) funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Komórki organizacyjne Centrali Banku zarządzające ryzykiem w zakresie przyznaných kompetencji były w 2012 roku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Pionu Restrukturyzacji i Windykacji oraz Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego.

W związku z koniecznością zapewnienia odpowiedniej niezależności struktur odpowiedzialnych za walidowanie modeli w I kwartale 2013 roku została podjęta decyzja o wydzieleniu zadań w tym zakresie i włączeniu ich do nowej komórki organizacyjnej Biura Walidacji Modeli, która bezpośrednio podlega Wiceprezesowi Obszaru Zarządzania Ryzykiem.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykami, które zidentyfikowane zostały jako istotne, min.: ryzykiem kredytowym, operacyjnym, stopy procentowej, walutowym, płynności i biznesowym, jak również zarządzania adekwatnością kapitałową. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- 1) identyfikacji czynników i źródeł ryzyka,
- 2) dokonywaniu pomiaru i oceny ryzyka oraz cyklicznym monitorowaniu i raportowaniu poziomu ryzyka (ryzyka istotne),
- 3) dokonywaniu pomiaru i oceny adekwatności kapitałowej,

- 4) przygotowywaniu dla Zarządu lub komitetów rekomendacji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 5) tworzeniu przepisów wewnętrznych Banku dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatności kapitałową,
- 6) rozwijaniu systemów informatycznych wspierających zarządzanie ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Celem jednostek funkcjonujących w Pionie Restrukturyzacji i Windykacji to:

- 1) sprawne odzyskiwanie wierzytelności trudnych poprzez ich restrukturyzację i windykację oraz zwiększanie efektywności tych działań
- 2) efektywne działania interwencyjne w ramach wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności klientów rynku detalicznego,
- 3) efektywny *outsourcing* realizowanych zadań oraz efektywne zarządzanie majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku,
- 4) efektywną sprzedaż wierzytelności trudnych.

Celem Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego jest ograniczenie ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych Banku klientów rynku detalicznego i rynku korporacyjnego oraz zapewnianie efektywnych analiz kredytowych dotyczących kredytów hipotecznych udzielanych klientom indywidualnym przez sieć detaliczną Banku i kredytów udzielanych klientom małych i średnich przedsiębiorstw ocenianych metodą *ratingową*, a także podejmowanie decyzji kredytowych w tym zakresie.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierają następujące komitety:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Kredytowy Centrali (KKC),
- 5) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO),
- 6) komitety kredytowe działające w regionalnych oddziałach detalicznych i korporacyjnych.

KR monitoruje integralność, adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem bankowym, adekwatność kapitałową i wdrażanie obowiązujących w Banku zasad zarządzania ryzykiem zgodnie ze Strategią Banku oraz analizuje i ocenia stosowanie strategicznych limitów ryzyka określonych w Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA. KR wspiera Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem bankowym przez formułowanie zaleceń i podejmowanie decyzji w sprawie adekwatności kapitałowej i efektywności systemu kontroli ryzyka bankowego.

KZAP podejmuje decyzje w zakresie limitów i wartości progowych na poszczególne rodzaje ryzyka oraz kwestii związanych z ustalaniem cen transferowych, a także wydaje rekomendacje dla Zarządu m.in. w zakresie kształtowania struktury aktywów i pasywów Banku, zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, kapitałem oraz polityki cenowej.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu.

KKC wspiera swoimi rekomendacjami podejmowanie decyzji przez właściwych dyrektorów Pionu i członków Zarządu, a komitety kredytowe działające w regionach wspierają dyrektorów oddziałów i dyrektorów regionalnych oddziałów

korporacyjnych w odniesieniu do spraw o wyższym poziomie ryzyka.

KRO wspiera Zarząd w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym przez podejmowanie decyzji, wydawanie rekomendacji i opinii m.in. w zakresie strategicznych limitów tolerancji i limitów na ryzyko operacyjne, metryk kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), założeń testów warunków skrajnych, wyników walidacji modeli pomiaru ryzyka operacyjnego oraz zmian w podejściu AMA.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez te spółki po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji formułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne spółek dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i spółkach Grupy Kapitałowej przy uwzględnieniu specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność.

Priorytetem Grupy Kapitałowej Banku w 2012 roku było utrzymywanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów.

W konsekwencji tego w 2012 roku Bank:

- 1) kontynuował ostrożną politykę kredytową,
- 2) utrzymywał wysoki poziom stabilnych depozytów,
- 3) odnowił część wymagalnego w lipcu 2012 roku kredytu konsorcjalnego w wysokości 410 mln CHF (z terminem wymagalności w czerwcu 2015 r.) oraz wyemitował obligacje w wysokości: 50 mln EUR w ramach programu EMTN o 10-letnim terminie zapadalności, 500 mln CHF w ramach programu EMTN o ok. 3-letnim terminie zapadalności oraz 1 mld USD na rynku amerykańskim o 10-letnim terminie zapadalności,
- 4) zrealizował w III kwartale 2012 roku opcję *call* i wykupił w dniu 30 października 2012 roku obligacje podporządkowane w wysokości 1,6 miliarda złotych, wyemitowane w 2007 roku. W miejsce tych środków do funduszy uzupełniających zostały zaliczone środki z emisji obligacji podporządkowanych wyemitowanych w dniu 14 września 2012 roku,
- 5) zaliczył do funduszy własnych część zysku Banku za rok 2011 i wypłacił dywidendę z zysku netto za 2011 rok na poziomie 40,15%,
- 6) na dzień 31 grudnia 2012 roku wyliczył wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego w pełni zgodnie z metodą AMA po potwierdzeniu przez Komisję Nadzoru Finansowego, że Bank spełnił warunki wynikające z decyzji KNF z czerwca 2011 roku na stosowanie metody AMA,
- 7) zakończył realizację Strategii „Lider” na lata 2010-2012, pozwalającą na ugruntowanie pozycji lidera rynku bankowego w Polsce,
- 8) uwzględnił w stosowanych metodach pomiaru ryzyka bankowego uwarunkowania wynikające z kryzysu

finansowego (m.in. w zakresie parametrów ryzyka oraz scenariuszy testów warunków skrajnych).

Bank cyklicznie monitoruje poziom ryzyka bankowego oraz rozwija stosowane metody jego pomiaru.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej Banku rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

W 2012 roku w KREDOBANK SA były prowadzone prace związane z optymalizacją i podwyższeniem efektywności procesu kredytowego poprzez udoskonalenie systemu informacji zarządczej (MIS), optymalizację procesu kredytowego dla osób fizycznych, małych i średnich przedsiębiorstw (SME) i klientów korporacyjnych. Ponadto przeprowadzono nowelizację przepisów wewnętrznych w zakresie podstawowych zasad organizacji procesu kredytowego oraz przepisów związanych z procesem kredytowania klientów osób fizycznych oraz osób prawnych.

W 2012 roku w Grupie Kapitałowej BFL SA skoncentrowano się głównie na budowaniu bezpiecznego portfela leasingowego gwarantującego dodatnie skonsolidowane wyniki Grupy Kapitałowej BFL SA, bezpieczeństwie kapitału oraz ograniczeniu udziału zagrożonych należności w portfelu. Ponadto przeprowadzono nowelizację przepisów wewnętrznych w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym.

Zgodnie z uchwałami nr 7/2012 i nr 8/2012 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej z dnia 6 czerwca 2012 roku, ustalono dywidendę za rok 2011 w wysokości 1 587 500 tysięcy złotych, tj. 1,27 brutto na jedną akcję (szczegółowe informacje w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku na stronie 47 w pkt 14. „Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję) z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje”.

2.1. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej.

W Banku następujące rodzaje ryzyka zostały uznane za istotne:

- 1) ryzyko kredytowe niewypłacalności,
- 2) ryzyko walutowe,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko płynności,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko biznesowe.

Bank w I kwartale 2013 roku rozszerzył katalog ryzyk istotnych o następujące ryzyka:

- 1) ryzyko zmian makroekonomicznych,
- 2) ryzyko modeli,
- 3) ryzyko braku zgodności.

Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne, uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej,

Banku jak również całej Grupy Kapitałowej Banku, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- 1) z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- 2) potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się monitoring istotności,
- 3) inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku istotny poziom ryzyka bankowego został zidentyfikowany w PKO Banku Polskim SA oraz w Grupie Kapitałowej BFL SA, w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, w Grupie Kapitałowej BTK SA i w Grupie Kapitałowej „Inter-Risk Ukraina” Sp z d.o. Ponadto we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Banku ryzyko operacyjne oraz ryzyko biznesowe uznane zostały za istotne.

Na podstawie informacji ilościowych i jakościowych, cyklicznie dokonywana jest w Banku ocena istotności potencjalnie istotnych rodzajów ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu „istotne” lub „nieistotne”. Podobnej oceny dokonuje się cyklicznie w odniesieniu do spółek Grupy Kapitałowej Banku. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo spółek Grupy Kapitałowej.

2.2. RYZYKO KREDYTOWE

2.2.1. WSTĘP

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- 1) transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest *rating* wewnętrzny lub ocena *scoringowa*,
- 2) pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- 3) ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez jednostki oceny ryzyka kredytowego, niezależne od jednostek biznesowych,
- 4) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tą transakcję,
- 5) decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- 7) oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia prawne,

marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

2.2.1.1. Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

PKO Bank Polski SA współpracuje na rynku hurtowym z instytucjami finansowymi, których siedziby znajdują się na terytorium ponad 40 krajów. Bank, w ramach wyznaczonych limitów, może zawierać transakcje z ponad 280 kontrahentami, w tym z bankami krajowymi i zagranicznymi, zakładami ubezpieczeń, funduszami emerytalnymi, towarzystwami funduszy inwestycyjnych i funduszami inwestycyjnymi. Zakres zawieranych transakcji obejmuje transakcje lokacyjno-depozytowe, transakcje na papierach wartościowych, wymiany walutowej oraz transakcje pochodne.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową kontrahentów oraz ustala adekwatne do wysokości ponoszonego ryzyka limity na ekspozycję przedrozdliczeniową i rozliczeniową pojedynczych kontrahentów. Integralnym narzędziem zarządzania ryzykiem kredytowym instytucji finansowych są umowy ramowe podpisywane z kontrahentami na bazie standardów *ISDA* (banki zagraniczne, instytucje kredytowe) oraz *ZBP* (banki krajowe). Zaangażowanie wobec instytucji finansowych na rynku hurtowym charakteryzuje wysoka jakość i niski poziom generowanego ryzyka kredytowego, potwierdzone *ratingami* zewnętrznymi nadawanymi przez agencje *ratingowe*, jak również *ratingami* wewnętrznymi Banku przyznanymi kontrahentom.

2.2.1.2. Ryzyko instrumentów pochodnych

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko poniesienia straty wynikające z zajęcia przez Bank pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Bank zawiera transakcje dotyczące instrumentów pochodnych głównie z innymi bankami.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Grupę Kapitałową do celów zarządzania ryzykiem oraz oferowanych klientom stanowią: *IRS*, *FRA*, *FX Swap*, *CIRS*, *FX Forward*, opcje (tabela 2.1).

Tabela 2.1
 POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE*

	Grupa Kapitałowa Banku			
	2012			
	Wartość nominalna		Wartość godziwa	
	Zakup	Sprzedż	Ujemna	Dodatnia
Transakcje walutowe (rynek pozagiełdowy)	46 231	46 229	700	564
Swap walutowy	7 835	7 959	208	110
Forward walutowy	2 714	2 751	61	33
Opcje	4 373	4 144	62	63
Cross Currency IRS	31 310	31 375	370	358
Transakcje stopy procentowej	209 308	209 183	3 262	3 296
Swap na stopę procentową (IRS)	168 133	168 133	3 184	3 222
Forward Rate Agreement (FRA)	41 175	41 050	79	75
Kredytowe transakcje pochodne	0	0	0	0
Inne (w tym na indeks giełdowy)	1 030	214	1	0
Razem instrumenty pochodne	256 570	255 627	3 964	3 861

*Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny staje się składnikiem aktywów, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Wartość instrumentów pochodnych znajdujących się w obrocie giełdowym oraz opcji wbudowanych w produkty strukturyzowane, które są domykane *back-to-back*, określa się z wykorzystaniem ceny rynkowej. W przypadku pozostałych instrumentów pochodnych jest to wartość godziwa – stosowane są powszechnie wykorzystywane na rynku modele wyceny instrumentów pochodnych, do których dane źródłowe wybierane są z aktywnego rynku. Modele te bazują na podejściu zdyskontowanych przepływów pieniężnych z dodatkowym uwzględnieniem parametru zmienności oraz funkcji prawdopodobieństwa w przypadku modeli wyceny opcji.

Do obliczania ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych w celu uwzględnienia ryzyka kredytowego kontrahenta (ryzyko kredytowe oraz ryzyko kredytowe kontrahenta) Bank stosuje metodę wyceny rynkowej.

W Banku występują wbudowane instrumenty pochodne. Wbudowany instrument pochodny jest składnikiem hybrydowego (złożonego) instrumentu, który zawiera również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym (zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym), powodującym, że część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu złożonego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego. Wbudowany instrument pochodny powoduje, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs walutowy, bądź inną zmienną, pod warunkiem, że zmienna niebędąca finansową nie jest specyficzna dla którejkolwiek ze stron kontraktu.

Oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Wbudowane instrumenty pochodne stanowią składniki zawartych umów zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z takimi umowami zmienia się w sposób podobny do tego, jaki powodowałyby samodzielny instrument pochodny.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) instrument hybrydowy (złożony) nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- 2) charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- 3) odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

2.2.2. POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.2.1. Metody pomiaru ryzyka kredytowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (*PD*),
- 2) oczekiwaną stratę kredytową (*EL*),
- 3) wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (*CVAR*),
- 4) miary efektywności metodologii *scoringowych* (*Accuracy Ratio*),
- 5) udział i strukturę kredytów z rozpoznaną utratą wartości (wg MSR),
- 6) wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości odpisami (*coverage ratio*),
- 7) koszt ryzyka.

PKO Bank Polski SA systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych *ratingów* (*IRB*), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami. W 2012 roku Bank wypracował nowe modele *ratingowe* do oceny ryzyka kredytowego klienta instytucjonalnego prowadzącego pełną i uproszczoną sprawozdawczość, które obecnie są sukcesywnie wdrażane.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in.: na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

2.2.2.2. Metody *ratingowe* i *scoringowe*

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod *scoringowych* i *ratingowych*, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest

zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę *scoringową* oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny są *ratingi* klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego, odzwierciedlającą oba czynniki ryzyka, jest *rating* łączny.

W maju 2012 roku wdrożono w Banku produkcyjnie system *scoringu* behawioralnego na poziomie Klienta, który zastąpił funkcjonujący w Banku system *scoringu* behawioralnego na poziomie produktu. Wdrożenie tej oceny umożliwia bardziej precyzyjne zarządzanie łączną ekspozycją Klienta indywidualnego przy wykorzystaniu mechanizmów kompleksowej oceny Klienta z uwzględnieniem posiadanych przez niego produktów kredytowych jak i depozytowych.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody *scoringowej*. Metoda ta jest dostępna obok metody *ratingowej*. Jej wdrożenie spowodowało skrócenie czasu oceny wniosków kredytowych oraz zwiększenie efektywności zarządzania ryzykiem kredytowym.

Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę *scoringową* oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W wyniku pozytywnej oceny portfela *scoringowego* klienta instytucjonalnego Bank systematycznie rozszerza zakres stosowania *scoringu* dla klientów MSP. Od 1 stycznia 2013 roku. Bank wprowadził centralizację procesu monitorowania ryzyka kredytowego związanego oceną z klientów MSP.

Informacja o ocenach *ratingowych* i *scoringowych* jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu kryteriów aktywacji jednostek oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

2.2.3. MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.3.1. Kwota ekspozycji

Tabela 2.2 prezentuje informację o pozycjach bilansowych i pozabilansowych uwzględnionych w rachunku adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej Banku według stanu na dzień 31 grudnia 2011 roku oraz na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Tabela 2.2

	Grupa Kapitałowa Banku		
	2012	2011	Stan średni
AKTYWA	193 480	190 748	192 114
Kredyty i pożyczki netto*	143 876	141 634	142 755
Papiery wartościowe	25 159	28 172	26 665
Należności od banków	3 392	2 396	2 894
Finansowe aktywa trwałe	119	123	121
Pozostałe aktywa**	20 933	18 423	19 678
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	42 891	36 890	39 890
Finansowe	32 513	30 456	31 485
Gwarancyjne	10 377	6 435	8 406
INSTRUMENTY POCHODNE***	512 197	658 284	585 241

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Obejmują: kasę, środki w NBP, wycenę pochodnych instrumentów finansowych, aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży, zapasy, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, należności i aktywa z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego, inne aktywa

*** Wartość nominalna

Instrumentami generującymi dla Grupy Kapitałowej Banku największy poziom ryzyka kredytowego są udzielone kredyty i pożyczki, a także zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym (m. in. gwarancje i linie kredytowe).

Tabela 2.3

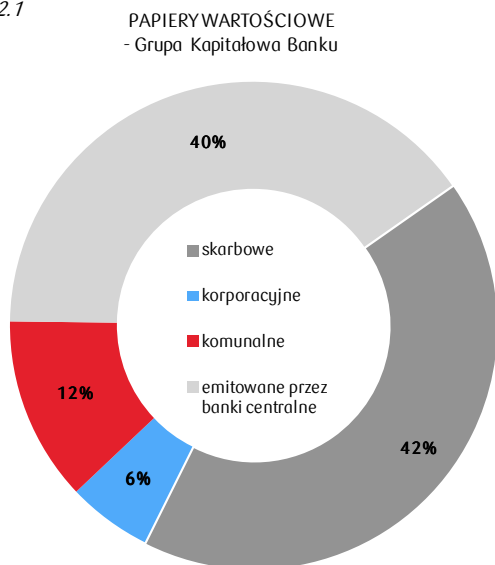
KREDYTY I POŻYCZKI* - STRUKTURA PORTFELOWA

	Grupa Kapitałowa Banku	
	2012	2011
Kredyty i pożyczki netto	143 876	141 634
kredyty konsumpcyjne	20 583	22 873
kredyty mieszkaniowe	70 564	69 832
kredyty gospodarcze	50 654	48 929
dłużne papiery wartościowe	2 074	0

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Znacznie mniejszy poziom ryzyka kredytowego Grupy Kapitałowej Banku wiąże się z instrumentami pochodnymi oraz lokatami międzybankowymi i posiadanymi przez Grupę Kapitałową papierami wartościowymi (82% z nich stanowią papiery emitowane przez Skarb Państwa lub banki centralne) (wykres 2.1).

Wykres 2.1

W 2012 roku największy udział w strukturze ekspozycji Grupy Kapitałowej stanowiły ekspozycje wobec przedsiębiorców oraz ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach (łącznie 56,7%). Udział pozostałych klas ekspozycji kształtuje się w przedziale od 0,1% do 13,4% (tabela 2.4).

Tabela 2.4

Klasa ekspozycji*	Grupa Kapitałowa Banku 2012	
	Łączna kwota ekspozycji**	Średnia kwota ekspozycji**
Przedsiębiorstwa	61 312	60 576
Zabezpieczenie na nieruchomościach	58 209	55 785
Rządy i banki centralne	28 274	28 255
Detaliczne	27 072	29 688
Inne ekspozycje	13 415	12 074
Instytucje (banki)	9 311	8 712
Samorządy terytorialne i władze lokalne	7 731	6 230
Przeterminowane	4 277	3 855
Organy administracji i podmioty nieprowadzące	1 081	791
Pozostałe***	153	113
Razem	210 835	206 079

* Zgodnie z § 20 załącznika nr 4 do uchwały nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka z późn. zm.

** Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań oraz transakcji pozabilansowych nieuwzględniających technik ograniczania ryzyka kredytowego. Średnia kwota ekspozycji została obliczona jako średnia arytmetyczna wartości ekspozycji z poszczególnych kwartałów 2012 roku

*** Obejmuje ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu czystnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Znaczącą część ekspozycji Grupy Kapitałowej Banku z określonym terminem zapadalności (74%) stanowią ekspozycje o okresie zapadalności przekraczającym 1 rok, a w przypadku 51% ekspozycji z określonym terminem zapadalności termin ten przekracza 5 lat (tabela 2.5).

Tabela 2.5

STRUKTURA EKSPOZYCJI* WEDŁUG OKRESÓW ZAPADALNOŚCI

Klasa ekspozycji	PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA						Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 12 miesięcy	1 - 5 lat	powyżej 5 lat	Inne***			
Przedsiębiorstwa	613	306	14 123	24 814	24 637	0	755	-3 935	61 312
Zabezpieczenie na nieruchomościach	4	1	131	1 319	56 763	0	0	-9	58 209
Rządy i banki centralne	17 872	942	947	6 179	2 226	31	78	0	28 274
Detaliczne	5	89	6 590	9 468	10 920	0	0	0	27 072
Inne ekspozycje	3 706	0	0	0	35	8 875	990	-192	13 415
Instytucje (banki)	2 741	1 038	1 334	3 403	1 284	656	9 548	-10 693	9 311
Samorządy terytorialne i władze lokalne	4	4	151	1 464	6 108	0	0	0	7 731
Przeterminowane	68	45	550	1 373	2 078	0	163	0	4 277
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	1 041	11	29	0	0	0	1 081
Pozostałe**	0	0	0	0	0	512	17	-376	153
Razem	25 012	2 426	24 866	48 031	104 080	10 074	11 551	-15 206	210 835

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Spółki Grupy Kapitałowej - inne niż Grupa Kapitałowa BFL i Grupa Kapitałowa KREDOBANK

*** Obejmuje ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

**** Obejmuje pozycje nie posiadające określonego terminu zapadalności (np. środki trwałe, akcje)

2.2.3.2. Utrata wartości ekspozycji kredytowych

Grupa Kapitałowa dokonuje comiesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów lub rezerw. Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

1) rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,

2) rejestrowanie w systemach informatycznych Grupy Kapitałowej zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,

3) ustalenie metody pomiaru utraty wartości,

4) dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,

5) weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,

6) ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie należności,
- 2) postawienie wierzycelności w stan wymagalności,
- 3) postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika,
- 4) ogłoszenie upadłości dłużnika lub złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości,
- 5) kwestionowanie należności przez dłużnika,
- 6) wszczęcie postępowania naprawczego wobec dłużnika,
- 7) ustanowienie zarządu komisyjnego nad działalnością dłużnika lub zawieszenie jego działalności,
- 8) pogorszenie się oceny *ratingowej* dłużnika do poziomu wskazującego na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- 9) podjęte działania restrukturyzacyjne i zastosowane ulgi w spłacie,
- 10) dodatkowe przesłanki, rozpoznawane w odniesieniu do ekspozycji wobec spółdzielni mieszkaniowych z tytułu kredytów mieszkaniowych „starego portfela” objętych poręczeniami Skarbu Państwa.

Przy określaniu okresu przeterminowania ekspozycji kredytowych uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

W Grupie Kapitałowej stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- 1) metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub dotyczących dłużników, których inne ekspozycje takie przesłanki spełniają oraz ekspozycji indywidualnie znaczących niespełniających przesłanek indywidualnej przesłanek indywidualnej utraty wartości, w przypadku których ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących ich spłatę, ustalenie odpisu z zastosowaniem parametrów portfelowych byłoby nieuzasadnione,
- 2) metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,
- 3) metoda grupowa (*IBNR*), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- 1) przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- 2) odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Przy ustalaniu rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe Grupy Kapitałowej:

- 1) w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie znaczących lub dotyczących dłużników, których inne ekspozycje takie przesłanki spełniają oraz ekspozycji indywidualnie znaczących niespełniających przesłanek indywidualnej utraty wartości, w przypadku których ustalenie rezerwy z zastosowaniem parametrów portfelowych byłoby nieuzasadnione – wykorzystuje metodę zindywidualizowaną,
- 2) w odniesieniu do pozostałych pozabilansowych ekspozycji kredytowych – metodą portfelową (jeśli ekspozycja spełnia przesłanki indywidualnej utraty wartości) lub grupową (jeśli ekspozycja spełnia wyłącznie przesłanki grupowej utraty wartości).

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Strukturę portfela kredytowego oraz utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych Grupy Kapitałowej prezentuje tabela 2.6. W 2012 roku wartość kredytów brutto udzielonych przez Grupę Kapitałową ocenianych metodą zindywidualizowaną wzrosła o około 1 539 mln złotych, zaś portfelową wzrosła o 843 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości wyniósł 8,9% (na dzień 31 grudnia 2011 roku: 8,0%). Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą zindywidualizowaną o 23,5% na dzień 31 grudnia 2012 roku wynikał głównie ze wzrostu wartości kredytów z obszaru klienta korporacyjnego ocenianych metodą zindywidualizowaną z wykazaną utratą wartości. Stosowany w Banku katalog przesłanek indywidualnej utraty wartości jest zgodny z Rekomendacją R.

Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą portfelową o 13,8% w 2012 roku wynikał głównie ze wzrostu opóźnień w spłacie w portfelu kredytów małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 2.6

KREDYTY I POŻYCZKI*

Grupa Kapitałowa Banku

	2012	2011
Kredyty i pożyczki brutto	150 652	147 293
metoda zindywidualizowana	8 088	6 549
metoda portfelowa	6 939	6 096
metoda grupowa (IBNR)	135 625	134 648
Odpisy (stan)	-6 776	-5 658
metoda zindywidualizowana	-2 708	-2 080
metoda portfelowa	-3 517	-2 910
metoda grupowa (IBNR)	-552	-669
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpis)	143 876	141 634

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Tabela 2.7

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI
 Grupa Kapitałowa Banku

	Stan odpisów			Dotworzenie odpisów	Rozwiązanie odpisów	Zmniejszenie z tytułu spisania aktywów i rozliczenia	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Koszt odpisów wpływ na rachunek wyników
	2012	2011	Zmiana w 2012					
Kredyty i pożyczki*	6 776	5 658	1 118	5 871	-3 732	-934	-86	-2 138
kredyty konsumpcyjne	1 432	1 464	-32	2 041	-1 472	-612	11	-569
kredyty mieszkaniowe	1 715	1 324	391	1 204	-744	-28	-41	-460
kredyty gospodarcze	3 626	2 871	755	2 622	-1 517	-295	-55	-1 106
dłużne papiery wartościowe	4	0	4	4	0	0	0	-4
Należności od banków	29	33	-3	1	-1	0	-3	0
Instrumenty finansowe	136	110	27	39	-2	-11	-0	-38
Pozostałe	565	481	83	343	-194	-71	5	-149
Razem	7 507	6 282	1 225	6 254	-3 929	-1 015	-85	-2 325

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami (*coverage ratio*, wyliczony jako udział odpisów aktualizujących wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom ogółem do wartości bilansowej brutto kredytów z rozpoznana utratą wartości) wynosił 50,4% na dzień 31 grudnia 2012 roku, a na dzień 31 grudnia 2011 roku wynosił 48,0% (tabela 2.8).

Tabela 2.8

EKSPOZYCJE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI I ŁĄCZNY ODPIS		
Grupa Kapitałowa Banku		
	2012	2011
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	13 553	11 959
należności od banków	29	32
kredyty i pożyczki*	13 446	11 797
dłużne papiery wartościowe (DDS)	6	18
inne aktywa finansowe	73	111
Odpisy (stan)**	-6 879	-5 810
należności od banków	-29	-33
kredyty i pożyczki*	-6 776	-5 658
dłużne papiery wartościowe (DDS)	-6	-18
inne aktywa finansowe	-68	-101

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości. W przypadku kredytów i pożyczek, dla których stosowano metodę IBNR, odpisy dotyczą także ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości

Tabela 2.9

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących		
Grupa Kapitałowa Banku		
2012		
Z rozpoznaną utratą wartości**		
Region	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Polska (PKO Bank Polski), w tym:	12 317***	5 590***
mazowiecki****	3 207	1 228
śląsko-opolski	1 259	623
zachodniopomorski	1 123	626
małopolsko-świętokrzyski	1 067	439
łódzki	1 054	454
wielkopolski	951	384
pomorski	679	279
kujawsko-pomorski	638	301
dolnośląski	583	249
podlaski	579	253
lubelsko-podkarpacki	390	147
warmińsko-mazurski	161	84
inne*****	117	13
Polska (pozostałe spółki Grupy Kapitałowej)	268	110
Ukraina	879	465
Korekty, wyłączenia	-19	-1
Razem	13 446	6 164

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (bez IBNR oraz ekspozycji ocenianych indywidualnie z zerowym odpisem)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 509 mln złotych

**** Zawiera region warszawski oraz "centrale"

***** Portfel nieprzypisany

Tabela 2.10

Struktura kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących w podziale na branże		
Grupa Kapitałowa Banku		
2012		
Z rozpoznaną utratą wartości**		
Rodzaj klienta/branża	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Klienci instytucjonalni, w tym:	7 729***	2 878***
F Budownictwo	2 040	710
C Przetwórstwo przemysłowe	1 442	652
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	1 392	602
L Działalność związana z obsługą nieruchomości	894	236
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	52	28
O Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3	0
Pozostałe zaangażowanie	1 906	649
Banki	0	0
Rządy	6	6
Osoby fizyczne	4 073	2 197
Polska (pozostałe spółki Grupy Kapitałowej)	268	110
Ukraina	879	465
Korekty, wyłączenia	-19	-1
Razem	13 446	6 164

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczą ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 509 mln złotych

2.2.3.3. Koncentracja ryzyka

Grupa Kapitałowa monitoruje ryzyko koncentracji kredytowej w odniesieniu do:

- 1) zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- 2) zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka.

Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- 1) regionów geograficznych,
- 2) walut,
- 3) branż,
- 4) ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie,
- 5) największych podmiotów,
- 6) największych grup kapitałowych.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z art. 71 ustawy – Prawo bankowe. Ustawa ta określa limit koncentracji zaangażowań, gdzie łączna kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% skonsolidowanych funduszy własnych.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2012 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej wobec pojedynczych zaangażowań był niewielki – największe zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu wyniosły 10,9% i 10,2% skonsolidowanych funduszy własnych. Wśród 10 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Tabela 2.11

**ZAANGAŻOWANIE WOBEC
10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW***

Grupa Kapitałowa Banku				
Lp.	2012		2011	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	2 229	10,9%	1 689	9,2%
2	2 080	10,2%	1 417	7,7%
3	1 933	9,4%	771	4,2%
4	1 404	6,9%	770	4,2%
5	1 206	5,9%	696	3,8%
6	1 121	5,5%	650	3,5%
7	810	4,0%	617	3,4%
8	725	3,5%	600	3,3%
9	600	2,9%	552	3,0%
10	596	2,9%	531	2,9%
Razem	12 705	62,0%	8 292	45,2%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Na dzień 31 grudnia 2012 roku największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej Banku w grupę podmiotów powiązanych wyniosła 19,6% skonsolidowanych funduszy własnych (podmioty niewyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań).

Tabela 2.12

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*

Lp.	Grupa Kapitałowa Banku			
	2012		2011	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	4 021	19,6%	1 929	10,5%
2	2 993	14,6%	1 726	9,4%
3	1 957	9,6%	1 286	7,0%
4	1 639	8,0%	950	5,2%
5	1 590	7,8%	803	4,4%
Razem	12 200	59,5%	6 695	36,5%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Suma dużych zaangażowań Grupy Kapitałowej wyniosła na dzień 31 grudnia 2012 roku 59,5% skonsolidowanych funduszy własnych.

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- 1) dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- 2) dla pozostałych klientów – wg podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2.13). Portfel kredytów KREDOBANK SA, udzielonych klientom ukraińskim wyniósł około 0,6% łącznego portfela Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.13
 STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPOZYCJI*

Kraj/region	Grupa Kapitałowa Banku 2012										Razem
	Nr klasy ekspozycji**										
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Polska, w tym:	62 954	57 953	27 947	26 852	12 319	5 079	7 731	4 003	1 081	512	206 432
mazowiecki	15 478	9 365	9	4 528	2	381	378	27	1 044	0	31 210
śląsko-opolski	7 259	7 530	0	3 907	4	0	602	28	0	0	19 330
wielkopolski	4 950	6 972	13	2 683	1	0	379	16	12	0	15 025
małopolsko-świętokrzyski	4 774	5 731	24	2 549	4	0	932	19	12	0	14 046
dolnośląski	3 694	4 719	1	2 312	3	0	960	13	0	0	11 701
lubelsko-podkarpacki	3 670	5 105	6	1 872	12	0	627	12	1	0	11 306
łódzki	4 429	3 204	1	1 877	1	0	840	23	0	0	10 375
pomorski	3 995	3 721	0	1 624	1	0	204	10	0	0	9 556
zachodniopomorski	3 217	4 027	1	1 511	3	0	319	14	0	0	9 094
kujawsko-pomorski	2 525	2 956	2	1 529	2	0	748	32	0	0	7 794
warmińsko-mazurski	1 769	2 304	139	1 069	3	0	122	20	0	0	5 425
podlaski	2 381	1 617	30	769	0	0	85	5	0	0	4 886
inne****	4 814	702	27 722	622	12 283	4 698	1 535	3 784	11	512	56 684
Ukraina	667	80	249	182	298	646	0	105	0	0	2 227
Wielka Brytania	0	124	0	22	0	1 258	0	4	0	0	1 407
Francja	0	5	0	0	0	1 247	0	0	0	0	1 253
Luksemburg	542	0	0	0	0	0	0	0	0	0	542
Niemcy	1	16	0	4	0	503	0	0	0	0	525
Stany Zjednoczone	0	3	0	0	0	380	0	0	0	0	382
Szwajcaria	0	1	0	0	0	348	0	0	0	0	349
Austria	0	2	0	0	0	279	0	0	0	0	282
Norwegia	247	6	0	2	0	0	0	0	0	0	255
Niderlandy	0	4	0	0	0	250	0	0	0	0	254
Finlandia	0	0	0	0	0	208	0	0	0	0	208
Dania	0	0	0	0	0	116	0	0	0	0	116
Włochy	0	4	0	1	0	98	0	0	0	0	103
Pozostałe	82	20	0	6	0	46	0	1	0	0	155
Łącznie (PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA)	64 493	58 218	28 196	27 072	12 617	10 457	7 731	4 114	1 081	512	214 490
Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	755	0	78	0	990	9 548	0	163	0	17	11 551
Korekty i wyłączenia	-3 935	-9	0	0	-192	-10 693	0	0	0	-376	-15 206
Razem	61 312	58 209	28 274	27 072	13 415	9 311	7 731	4 277	1 081	153	210 835

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** A - ekspozycje wobec przedsiębiorców,

B - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach,

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych,

D - ekspozycje detaliczne,

E - inne ekspozycje,

F - ekspozycje wobec instytucji,

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych,

H - ekspozycje przeterminowane,

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: kasę, rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne, aktywa wynikające z wyceny papierów wartościowych, papiery wartościowe

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym

poziomie ryzyka, Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.14).

Tabela 2.14

STRUKTURA BRANŻOWA EKSPOZYCJI*

Rodzaj klienta/branża	Nr klasy ekspozycji**										Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Klienci instytucjonalni, w tym:	54 352	1 391	0	0	0	24	6 300	2 183	1 081	0	65 331
C Przetwórstwo przemysłowe	12 846	174	0	0	0	0	0	399	0	0	13 419
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	9 362	291	0	0	0	0	0	476	0	0	10 129
O Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	60	1	0	0	0	0	6 189	9	1 081	0	7 339
F Budownictwo	5 338	189	0	0	0	0	0	317	0	0	5 845
L Działalność związana z obsługą nieruchomości	4 973	255	0	0	0	0	29	172	0	0	5 429
D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 705	9	0	0	0	0	0	18	0	0	2 732
Pozostałe zaangażowanie	19 068	472	0	0	0	24	82	792	0	0	20 438
Osoby fizyczne	7 744	56 827	0	26 981	0	0	0	1 923	0	0	93 475
Rządy	0	0	28 165	0	0	0	0	0	0	0	28 165
Banki	0	0	0	0	0	10 433	0	0	0	0	10 433
Inne****	2 396	0	31	91	12 617	0	1 431	9	0	512	17 086
Łącznie (PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA)	64 493	58 218	28 196	27 072	12 617	10 457	7 731	4 114	1 081	512	214 490
Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	755	0	78	0	990	9 548	0	163	0	17	11 551
Korekty i wyłączenia	-3 935	-9	0	0	-192	-10 693	0	0	0	-376	-15 206
Razem	61 312	58 209	28 274	27 072	13 415	9 311	7 731	4 277	1 081	153	210 835

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** A - ekspozycje wobec przedsiębiorców

B - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych

D - ekspozycje detaliczne

E - inne ekspozycje

F - ekspozycje wobec instytucji

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych

H - ekspozycje przeterminowane

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa

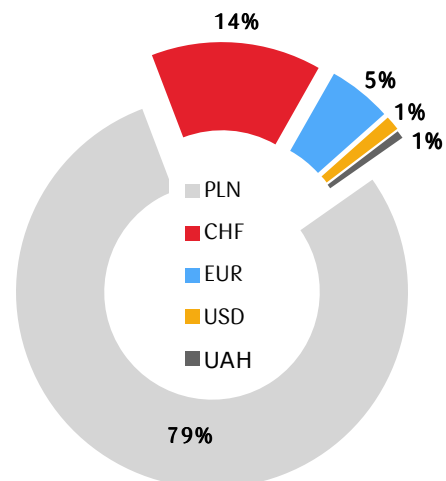
Na dzień 31 grudnia 2012 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych, innych niż PLN, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 21%. Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku (wykres 2.2).

W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się inaczej, tj. w portfelu walutowym Grupy Kapitałowej BFL SA oraz Grupy Kapitałowej BTK SA dominują ekspozycje w EUR (odpowiednio 95% i 84% portfela walutowego tych Grup Kapitałowych). Natomiast w Grupach Kapitałowych KREDOBANK SA i „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o. dominują kredyty udzielane w USD (odpowiednio 66% i 84% portfela walutowego tych Grup Kapitałowych). Istotne ryzyko koncentracji zidentyfikowane zostało w Grupie Kapitałowej „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o., co wynika ze specyfiki rynku ukraińskiego, na którym, z uwagi na słabość lokalnej waluty, przeważają kredyty walutowe.

Spadek udziału kredytów denominowanych w walutach obcych w 2012 roku jest efektem koncentracji nowej sprzedaży kredytów mieszkaniowych w walucie polskiej.

Wykres 2.2

STRUKTURA WALUTOWA PORTFELA KREDYTOWEGO GRUPA KAPITAŁOWA BANKU

2.2.3.4. Monitorowanie instrumentów pochodnych

Umowy posiadające wbudowane instrumenty pochodne są przez Bank monitorowane, ponadto wydzielone wbudowane instrumenty pochodne podlegają okresowej wycenie.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”. Wydzielone wbudowane instrumenty pochodne nie stanowiły w 2012 roku dla Banku istotnego czynnika ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe standardu *ISDA* i *ZBP* z 27 bankami krajowymi i z 53 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 58 umów *CSA* (*Credit Support Annex*) i umów zabezpieczających *ZBP* umożliwiających zabezpieczenie ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych oraz 6 umów typu *ISMA* (*International Securities Market Association*) dających możliwość kompensacji zobowiązań wynikających z transakcji *REPO* i *BSB* (*SBB*). Stopień pokrycia wartości nominalnej transakcji na instrumentach pochodnych umowami ramowymi i umowami zabezpieczającymi *ZBP* i *CSA* wynosił odpowiednio 100,00% oraz 99,26%.

Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów zawartych z instytucjami finansowymi na dzień 31 grudnia 2012 roku wyniosła 3 681 mln złotych. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła około 547 mln złotych. Korzyści z saldowania wyniosły więc około 3 134 mln złotych (nie zostały one uwzględnione przy wyliczaniu wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, o czym jest mowa w rozdziale nr 4 „Wymogi kapitałowe (filar I)”). Wartość przyjętego od kontrahentów zabezpieczenia w ramach umów *CSA* i umów zabezpieczających *ZBP* wyniosła ok. 549 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych transakcji pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Bank uwzględnił korekty z tytułu wyceny kredytowej w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi na podstawie przeprowadzonej analizy odzyskiwalności ekspozycji. W korekcie Bank uwzględnił wartość rynkową ryzyka kredytowego z punktu widzenia Banku. Analizą zostały objęte wszystkie istotne ekspozycje z tytułu dodatniej dla Banku wyceny pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. W szczególności w korekcie uwzględniono ryzyko niewykonania umów zawartych z kontrahentem, na podstawie m.in. analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, prawdopodobieństwo spłat poszczególnych kontraktów, jak również wartość odzyskiwalną zabezpieczeń.

Przeważająca część instytucji finansowych, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiada wysoki poziom *ratingów* zewnętrznych pomiędzy AAA a BBB (tabela 2.15).

Tabela 2.15

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ* WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH**

Rating	PKO Bank Polski SA	
	2012	
AAA		10%
AA		2%
A		68%
BBB		14%
BB		1%
B		3%
Brak ratingu		1%
Razem		100%

* Zaangażowanie stanowi sumę zaangażowania nominalnego z tytułu lokat i papierów wartościowych oraz sumę wycen instrumentów pochodnych, z uwzględnieniem ich nettowania dla kontrahentów, z którymi obowiązują umowy ramowe o kompensowaniu

** Zaangażowanie wobec instytucji spoza Grupy Kapitałowej Banku

Powyższe zestawienie bazuje na *ratingach* zewnętrznych przyznanych przez agencje *Moody's*, *Standard&Poor's* i *Fitch*, zmapowanych na jednolitą skalę *ratingową*.

2.2.4. RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty dotyczące ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informacje o poziomie ryzyka kredytowego spółek Grupy Kapitałowej Banku, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. Grupa *KREDOBANK SA* i Grupa Kapitałowa *BFL SA*).

Ponadto w Banku opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym raporty dotyczące ekspozycji kredytowych z tytułu ryzyka instrumentów pochodnych, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej Banku. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KR, KZAP, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

W związku z realizowanym w Banku projektem wdrożenia metody wewnętrznych *ratingów* do wyliczania wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe niewypłacalności, od 2011 roku raporty kwartalne zawierają dodatkowo informacje o parametrach ryzyka kredytowego dla kredytów gospodarczych (obok funkcjonującej już analogicznej informacji dla kredytów konsumpcyjnych), w szczególności w zakresie parametru *PD* w podziale na wynik oceny *ratingowej*.

2.2.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.5.1. Polityka zabezpieczeń

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej Banku polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie

zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie zabezpieczeń wierzycielskości określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest głównie w postaci hipoteki na kredytowanej nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wierzycielskości z umowy na wybudowanie lokalu, weksła, poręczenia czy też ubezpieczenie wierzycielskości.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie weksłowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzycielskościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- 1) w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- 2) preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. takiego przedmiotu zabezpieczenia, którego zbycie jest możliwe bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen,
- 3) w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzycielskości pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- 4) skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia ich aktualnej wartości. Monitorowaniu podlega:

- 1) sytuacja majątkowa lub finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- 3) inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzycielskości Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika *Loan to value* (LTV)), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości, w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa BFL SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji.

W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej, społeczno-finansowej dłużnika, istotnego obniżenia się wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego rodzaju zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzycielskości, Bank dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

2.2.5.2. Narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą w szczególności:

- 1) minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- 2) reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego), bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- 3) limity koncentracji – limity określone w art. 71 ust. 1 ustawy Prawo bankowe,
- 4) limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- 5) limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku – limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z Rekomendacji S i T,
- 6) limity kredytowe – określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- 7) limity kompetencyjne – określające maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- 8) minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

2.2.5.3. Zarządzanie ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej Banku

Spółki Grupy Kapitałowej Banku, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa BFL SA, Grupa Kapitałowa BTK SA, Grupa Kapitałowa „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności tych spółek.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki Grupy Kapitałowej Banku jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa BFL SA, Grupa Kapitałowa BTK SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA oraz Grupa Kapitałowa „Inter-

Risk Ukraina” Sp. z d.o. cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupy Kapitałowej BFL SA i Grupy Kapitałowej BTK SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- 1) opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- 2) kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- 3) jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzytelności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, w Grupie Kapitałowej BFL SA i w Grupie Kapitałowej BTK SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

2.2.5.4. Działania zarządcze dotyczące instrumentów pochodnych

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych Bank zawiera umowy ramowe przez kompensację wymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego), mające na celu zabezpieczenie roszczeń Banku wobec kontrahentów, wynikających z transakcji pochodnych.

Umowy ramowe zawierane są z kontrahentami zagranicznymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez *ISDA* (*International Swaps and Derivatives Association*) oraz *ISMA* (*International Securities Market Association*), a z kontrahentami krajowymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ZBP. Umowy ramowe mające za przedmiot transakcje dłużnymi papierami wartościowymi z krajowymi instytucjami finansowymi, zawierane są na podstawie wewnętrznego standardu Banku. W celu ograniczenia ryzyka kredytowego, w przypadkach planowanego rozszerzenia skali operacji z instytucją finansową na podstawie umowy ramowej, strony zawierają umowę zabezpieczającą *CSA* (*Credit Support Annex*) lub na bazie standardu ZBP. Na podstawie umowy zabezpieczającej każda ze stron, po spełnieniu przesłanek określonych w tej umowie zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do jego potrącenia. W nielicznych przypadkach postanowienia umów zabezpieczających przewidują konieczność zapewnienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku obniżenia stopnia wiarygodności kredytowej jednej ze stron.

Podpisane przez Bank umowy zabezpieczające zawierają postanowienia określające dopuszczalną różnicę pomiędzy ekspozycją kredytową a wartością zabezpieczenia. Umowy zabezpieczające, mogą dopuszczać dwie formy zabezpieczenia: gotówkowe oraz w postaci papierów wartościowych.

Bank wymaga od kontrahenta ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia np. w postaci blokady na rachunku papierów wartościowych w przypadku, gdy planowana wielkość współpracy z kontrahentem przekracza wysokość przyznanego mu limitu.

W Banku wypracowano standard podpisywania umów ramowych, który określa tryb postępowania podczas negocjacji oraz w trakcie podpisywania i administrowania umowami ramowymi oraz umowami zabezpieczającymi, zawieranymi z krajowymi bankami i instytucjami finansowymi oraz umowami ramowymi i załącznikami wsparcia kredytowego zawieranymi z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu. Limit dla klienta ustalany jest na podstawie wewnętrznego oceny (*rating* wewnętrzny), a także na podstawie wielkości funduszy własnych Banku i klienta.

Dla transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych *Loan Market Association*.

W przypadku wystąpienia sytuacji, w której klient (kontrahent) nie wywiązałby się ze swojego zobowiązania z tytułu rozliczenia takiego instrumentu, kwota rozliczenia byłaby zaewidencjonowana jako należność, wyceniana w wartości nominalnej skorygowanej o należne odsetki oraz pomniejszona odpowiednio o kwotę utworzonych odpisów z tytułu utraty jej wartości.

Bank dokonuje comiesięcznego przeglądu transakcji pochodnych zawartych z podmiotami gospodarczymi w celu identyfikacji transakcji zagrożonych utratą wartości z tytułu ryzyka kredytowego i uwzględnia rozpoznaną utratę wartości w wycenie tych transakcji.

Identyfikacja transakcji zagrożonych utratą wartości polega na rozpoznaniu zdarzeń wskazujących na zagrożenie realizacji płatności wynikających z transakcji, w szczególności:

- 1) opóźnienia w realizacji płatności wynikających z transakcji,
- 2) braku pokrycia transakcji w przewidywanych przepływach pieniężnych z tytułu działalności gospodarczej klienta lub przyjętych zabezpieczeniach transakcji,
- 3) znaczącego pogorszenia się *ratingu* wewnętrznego klienta lub braku informacji o aktualnej ocenie *ratingowej*.

Przy ustalaniu korekty wyceny transakcji pochodnych stosuje się następujące metody:

- 1) zindywidualizowaną - w odniesieniu do:
 - a) transakcji czynnych, które nie posiadają pokrycia w przewidywanych przyszłych przepływach pieniężnych z działalności klienta zabezpieczonych tymi transakcjami lub w ustanowionym zabezpieczeniu transakcji
 - b) transakcji zamkniętych nierozliczonych, przekazanych do zarządzania przez komórkę restrukturyzacji i windykacji,
- 2) portfelową - w odniesieniu do pozostałych transakcji pochodnych, jeśli dotyczą klientów z *ratingiem* wewnętrznym oznaczającym niewykonanie zobowiązań albo nieposiadających przypisanego *ratingu* lub nie zostały rozliczone w terminie (z wyjątkiem transakcji posiadających pokrycie w ustanowionym zabezpieczeniu).

Ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych, jest poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych.

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

W 2012 roku jedynymi spółkami Grupy Kapitałowej Banku, poza Bankiem, wykorzystującymi instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem (do zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej), były spółki z Grupy Kapitałowej BFL SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej również mogą zawierać takie transakcje wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka swojej działalności (od lutego 2012 roku także KREDOBANK SA może stosować transakcje *FX forward* do zabezpieczania ryzyka kursowego określonych walut. W 2012 roku Kredobank nie zawarł jednak żadnej tego typu transakcji).

2.3. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

2.3.1. WSTĘP

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

2.3.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W celu określenia poziomu ryzyka stopy procentowej Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

Wartość zagrożona (*VaR*) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka.

Do wyznaczania *VaR* dla potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym stosuje się metodę wariancji – kowariancji przy poziomie ufności 99% i 10-dniowym okresie utrzymania pozycji. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej oraz walutowym wykorzystuje się między innymi wartość *VaR* wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia zróżnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Testy warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych: równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o ± 50 p.b., ± 100 p.b., ± 200 p.b. oraz scenariusze wygięcia (nierównoległego przesunięcia typu „*peak*” oraz „*twist*”) krzywych dochodowości.
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej, w odniesieniu do sald kredytów oraz depozytów o nieokreślonym terminie zapadalności, Bank stosuje podejście oparte na replikowanych profilach ryzyka stopy procentowej z uwzględnieniem niestabilności sald tych produktów (określonej na podstawie ich kształtowania się w przeszłości).

2.3.3. MONITOROWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W 2012 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej Banku było zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej Banku w przypadku złotej stopy procentowej, a także w przypadku stóp procentowych dla walut EUR i CHF składało się głównie z niedopasowania Banku. Niedopasowanie terminów przeszacowań stóp procentowych dla tych walut, generowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej w USD składało się zarówno z ekspozycji Banku, jak i niedopasowania spółek Grupy Kapitałowej. Niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zmniejszało niedopasowanie Grupy Kapitałowej Banku w tej walucie w przedziałach do 1 miesiąca, od 6 do 12 miesięcy oraz powyżej 5 lat. W pozostałych przedziałach niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zwiększało niedopasowanie Grupy Kapitałowej.

Tabele 2.16 – 2.19 przedstawiają luki przeszacowań Grupy Kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.16

2012	Luka przeszacowań złotowa (w mln PLN)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	29 913	66 428	-69 437	-12 626	3 883	1 225	731	20 117
Luka skumulowana	29 913	96 341	26 904	14 278	18 161	19 386	20 117	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-396	-476	50	16	17	23	0	-767
Luka skumulowana	-396	-872	-822	-806	-789	-767	-767	
RAZEM - Luka okresowa	29 518	65 951	-69 388	-12 610	3 900	1 247	731	19 350
RAZEM - Luka skumulowana	29 518	95 469	26 082	13 472	17 372	18 619	19 350	

Tabela 2.17

2012	Luka przeszacowań USD (w mln USD)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	149	673	-381	-384	9	1	-276	-208
Luka skumulowana	149	823	442	58	67	67	-208	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-94	7	-17	7	18	16	26	-38
Luka skumulowana	-94	-87	-104	-97	-79	-63	-38	
RAZEM - Luka okresowa	55	680	-398	-377	27	16	-250	-246
RAZEM - Luka skumulowana	55	735	337	-39	-12	4	-246	

Tabela 2.18

2012	Luka przeszacowań EUR (w mln EUR)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	652	312	-771	90	-31	-352	-49	-148
Luka skumulowana	652	965	194	284	253	-100	-148	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-36	-95	-3	-2	3	14	1	-117
Luka skumulowana	-36	-95	-3	-2	3	14	1	
RAZEM - Luka okresowa	617	217	-774	88	-28	-338	-48	-265
RAZEM - Luka skumulowana	617	834	61	148	120	-218	-265	

Tabela 2.19

Luka przeszacowań CHF (w mln CHF)

2012	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-596	1 041	-43	-2	1	-492	20	-72
Luka skumulowana	-596	444	401	399	400	-92	-72	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	1	-6	0	0	0	0	0	-5
Luka skumulowana	1	-5	-5	-5	-5	-5	-5	
RAZEM - Luka okresowa	-595	1 034	-43	-2	1	-492	20	-77
RAZEM - Luka skumulowana	-595	439	396	394	395	-97	-77	

VaR Banku oraz analiza *stress-testowa* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku zostały przedstawione poniżej:

Tabela 2.20

 Wrażliwość aktywów finansowych
narażonych na ryzyko stopy procentowej

	2012		2011	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*
PKO Bank Polski SA	64,5	-299,0	62,7	-486,1
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-42,9	-	-99,7
Razem	-	-270,8	-	-530,7

*W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w PLN o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół, oddzielnie dla Banku i spółek zależnych Grupy oraz łącznie

Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość zagrożona dla stopy procentowej w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła dla Banku 64,5 mln złotych, co stanowiło ok. 0,33% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2011 roku miara VaR dla Banku wyniosła 62,7 mln złotych, co stanowiło ok. 0,36% funduszy własnych Banku.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 2.21

Wyniki testów warunków skrajnych* - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o ±200 pb.

Waluta	Bank		Spółki Grupy Kapitałowej		Razem	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
PLN	-260,4	-386,6	-11,0	-15,0	-263,9	-401,5
EUR	-49,1	-90,3	-5,1	-12,1	-44,0	-78,3
USD	16,3	-9,2	-26,7	-72,7	43,0	-50,9
CHF	-4,4	2,7	-0,1	0,0	-4,5	2,6
GBP	-0,6	-1,2	0,0	0,0	-0,6	-1,2

* Wartości dla głównych walut obcych zostały przedstawione w ekwiwalencji złotowym

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2012 roku wyniosła ok. 14,3 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2011 roku około 29,7 mln złotych.

2.3.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko stopy procentowej oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.3.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- 3) określenie dopuszczalnych typów transakcji opartych na stopie procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na: wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, a także limity i wartości progowe strat oraz limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.4. RYZYKO WALUTOWE

2.4.1. WSTĘP

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

2.4.2. POMIAR I OCENA RYZYKA WALUTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka walutowego Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*) oraz testy warunków skrajnych.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) dla ryzyka walutowego służą do oszacowania potencjalnej straty z pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (20-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

2.4.3. MONITOROWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W 2012 roku ryzyko walutowe Grupy Kapitałowej Banku kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji portfela bankowego w walutach głównych, tj. EUR, USD, CHF i GBP. *VaR* 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosił 0,6 mln złotych, co stanowiło ok. 0,003% funduszy własnych Banku. *VaR* i analiza testów warunków skrajnych aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.22

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe

	2012		2011	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%*	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%*
PKO Bank Polski SA	0,6	-3,9	1,5	13,6
Spółki Grupy Kapitałowej	-	-28,7	-	-30,9
Razem	-	-32,6	-	-17,2

*W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%

Podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości *VaR*. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę *VaR* 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej

wartość na dzień 31 grudnia 2012 roku wyniosła ok. 0,6 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2011 roku ok. 0,5 mln złotych.

2.4.4. RAPORTOWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka walutowego w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko walutowe oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.4.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA WALUTOWEGO

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- 3) określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.5. RYZYKO PŁYNNOŚCI

2.5.1. WSTĘP

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

2.5.2. POMIAR I OCENA RYZYKA PŁYNNOŚCI

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz wzrost stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Grupie Kapitałowej Banku wykorzystywane są m.in. następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa luka płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- 2) urealniona luka płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na ich urealniony termin zapadalności lub wymagalności,
- 3) rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie,
- 4) miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 5) testy warunków skrajnych (*stress-testy* płynności).

Testy warunków skrajnych (*stress-testing*) dla ryzyka płynności służą do oszacowania minimalnej liczby dni roboczych, przez które Bank mógłby w pełni wypłacać środki podmiotom niefinansowym oraz sprawdzenia, czy w przypadku zmaterializowania się scenariusza szokowego posiadane przez Bank środki są wystarczające na pokrycie zobowiązań.

W Banku stosowane są trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych,
- 2) scenariusze wrażliwości wpływów i wypływów na zmianę warunków rynkowych,
- 3) scenariusze prognozowanego ryzyka płynności w warunkach szokowych.

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają zestawienie zapadających aktywów i wymagalnych pasywów oraz dodatkowo zostały urealnione o wybrane pozycje bilansowe w celu właściwego zobrazowania pozycji płynnościowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku

Najważniejsze urealnienia dotyczą:

- 1) osadu depozytów (z wyłączeniem rynku międzybankowego) i ich wymagalności – depozyty klientów (rachunki bieżące, konta oszczędnościowe oraz depozyty terminowe) zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniając ich stabilność (utrzymywanie się odpowiedniego poziomu salda lub odnawialność po terminie wymagalności),
- 2) osadu kredytów w rachunkach bieżących podmiotów niefinansowych i ich zapadalności – kredyty w rachunku bieżącym zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniających odnawialność tych kredytów,
- 3) płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności – płynne papiery wartościowe zostały zakwalifikowane do przedziału do 7 dni zgodnie z możliwym terminem ich upłynięcia (zastawu, sprzedaży).

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku.

2.5.3. MONITOROWANIE RYZYKA PŁYNNOSCI

Tabela 2.23

UREALNIONA LUKA PŁYNNOSCI* - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA

2012	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	10 223	6 748	402	3 133	2 174	9 249	11 556	-43 486
Luka skumulowana	10 223	16 971	17 373	20 506	22 680	31 930	43 486	0
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	163	110	-377	-88	-169	-90	295	156
Luka skumulowana	163	273	-104	-192	-362	-451	-156	0
RAZEM - Luka okresowa	10 386	6 858	25	3 045	2 005	9 159	11 851	-43 329
RAZEM - Luka skumulowana	10 386	17 244	17 269	20 314	22 319	31 478	43 329	0
2011								
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	7 426	12 229	-1 386	1 477	-1 254	10 195	15 702	-44 389
Luka skumulowana	7 426	19 655	18 268	19 746	18 491	28 687	44 389	0
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-127	-134	-214	-77	85	81	448	-62
Luka skumulowana	-127	-261	-475	-552	-467	-386	62	0
RAZEM - Luka okresowa	7 299	12 094	-1 600	1 400	-1 170	10 277	16 150	-44 451
RAZEM - Luka skumulowana	7 299	19 394	17 794	19 194	18 024	28 301	44 451	0

* Wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO Banku Polskiego SA i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to skumulowaną nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Tabela 2.24 przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.24

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Grupa Kapitałowa Banku

2012	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	-112	-145	48	347	351	348	259	1 096
RAZEM - Luka skumulowana	-112	-257	-209	139	489	838	1 096	0
2011	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	100	181	462	1 038	554	238	9	2 582
RAZEM - Luka skumulowana	100	282	744	1 781	2 335	2 573	2 582	0

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku:

Tabela 2.25

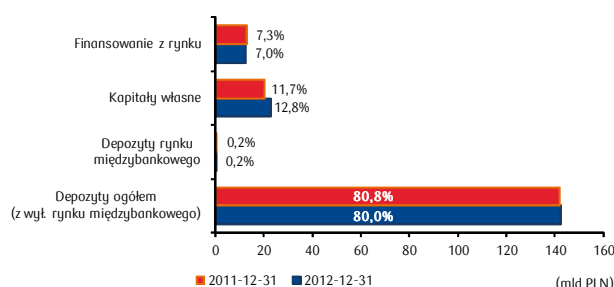
**REZERWA PŁYNNOCI
PKO Bank Polski SA**

Miara wrażliwości	2012	2011
Rezerwa płynności do 1 miesiąca	13 568	17 723

Na dzień 31 grudnia 2012 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 93,3% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza spadek o ok. 1,5 p.p. w porównaniu do 31 grudnia 2011 roku.

Poniższy wykres przedstawia strukturę źródeł finansowania Banku na 31 grudnia 2012 roku oraz na 31 grudnia 2011 roku.

Wykres 2.3 Struktura źródeł finansowania PKO Banku Polskiego SA

2.5.4. RAPORTOWANIE RYZYKA PŁYNNOCI

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka płynności w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko płynności oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.5.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA PŁYNNOCI

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej Banku są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności plany awaryjne,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej Banku przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość.

Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.6. RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE
2.6.1. WSTĘP

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji

w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie do poziomu akceptowalnego przez Bank ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe Bank na koniec 2012 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania.

2.6.2. POMIAR I OCENA RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych oraz innych ryzyk cenowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia. W 2012 roku pozycje w transakcjach generujących ryzyko cen towarów każdorazowo było domykane na koniec dnia.

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej Banku ze względu na cel nabycia dzielą się na dwie grupy:

- 1) akcje i udziały – zaangażowania wobec jednostek współzależnych i stowarzyszonych oraz wobec innych jednostek z mniejszościowym udziałem PKO Banku Polskiego SA i spółek zależnych Grupy Kapitałowej (z wyłączeniem akcji i udziałów stanowiących pomniejszenia funduszy własnych Grupy Kapitałowej); celem nabycia tych aktywów jest uzyskanie przychodów kapitałowych (dywidend) oraz zwrotu z inwestycji w wyniku sprzedaży akcji i udziałów (w tym odzyskania kapitału w wyniku sprzedaży akcji lub udziałów nabytych w ramach restrukturyzacji wiarygodności kredytowych), a także udział PKO Banku Polskiego SA w rozwoju rynku finansowego,
- 2) jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania – obejmujące inwestycje spółki PKO TFI SA w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych; celem nabycia tych aktywów jest zdobycie, zgodnie ze statutem PKO TFI SA, środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.26

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE - PORTFEL BANKOWY

	Grupa Kapitałowa Banku			
	2012		2011	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*	wartość bilansowa	wartość godziwa*
łącznie	98 428	98 874	55 640	55 900
Udziały w innych podmiotach	13 760	13 760	17 565	17 565
Kapitałowe papiery wartościowe	84 668	85 114	38 075	38 335
akcje dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym**	31 513	31 513	10 357	10 357
akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym***	36 006	36 452	19 730	19 990
jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	17 149	17 149	7 988	7 988

* Szacowana wartość godziwa

** Wartość godziwa akcji dopuszczonych do obrotu na giełdzie jest równa ich wartości rynkowej

*** W pozycji tej są również wykazywane akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym spółek publicznych

Akcje i udziały w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych wyceniane są metodą praw własności (cena nabycia skorygowana o udział w zmianie aktywów netto spółki od dnia nabycia do dnia wyceny) z uwzględnieniem odpisu z tytułu utraty wartości.

Udział w wyniku finansowym jednostek współzależnych i stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, a udział w zmianach stanu innych dochodów całkowitych od dnia nabycia – w innych dochodach całkowitych.

2.6.3. MONITOROWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa (czyli przeprowadzenie testu na utratę wartości). Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek obejmujących okres od 3 do 5 lat z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych jednostek.

Testy na utratę wartości dodatkowo przeprowadzane są na koniec każdego roku bez względu na występowanie przesłanek wskazujących na utratę wartości akcji i udziałów w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych.

Akcje i udziały w innych jednostkach wyceniane są:

- 1) według wartości godziwej ustalonej w następujący sposób:
 - a) według wartości rynkowej dla akcji, dla których istnieje aktywny rynek,
 - b) jako otrzymana bieżąca oferta kupna lub w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi, dla akcji i udziałów, dla których nie istnieje aktywny rynek,
- 2) według ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości dla akcji i udziałów, dla których nie ma możliwości wiarygodnego ustalenia wartości godziwej.

Skutki zmiany wartości godziwej akcji i udziałów odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, które ujmowane są w rachunku zysków i strat. Pozycja dotycząca kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Jeżeli kwota uprzednio ujętych przychodów jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat w odniesieniu do akcji i udziałów w innych jednostkach tj. wszelkie późniejsze wzrosty wartości godziwej ujmuje się w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny.

Jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania wyceniane są według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny.

Dywidendy z tytułu ekspozycji kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku niezrealizowana strata Grupy Kapitałowej Banku związana z wyceną ekspozycji kapitałowych (wykazana w rachunku zysków i strat oraz w kapitale z aktualizacji wyceny) oraz różnic kursowych wyniosła łącznie 26,7 mln złotych. Dodatkowo w 2012 roku Grupa Kapitałowa Banku z tytułu posiadanych akcji stanowiących ekspozycje kapitałowe otrzymała dywidendę brutto w łącznej wysokości 6,2 mln złotych.

2.6.4. RAPORTOWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

W Banku opracowywane są raporty uwzględniające ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych w trybie miesięcznym oraz kwartalnym. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.6.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

2.7. RYZYKO OPERACYJNE

2.7.1. WSTĘP

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej przez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Grupy Kapitałowej Banku na zdarzenia od niej niezależne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd, który:

- 1) wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) kształtuje politykę zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) podejmuje uchwały w sprawie zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym, strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne oraz zmian i rozszerzeń podejścia AMA,
- 4) akceptuje wartość korekty kierowniczej, dotyczącej wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne zgodnie z podejściem AMA,
- 5) akceptuje raporty i informacje na temat ryzyka operacyjnego.

2.7.2. POMIAR I OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

2.7.2.1. Metoda pomiaru i oceny ryzyka operacyjnego

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) obliczenie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 2) obliczenie wymogu kapitałowego zgodnie z podejściem AMA,
- 3) testy warunków skrajnych,
- 4) wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Ocena ryzyka operacyjnego obejmuje ryzyko operacyjne powstające w istniejących produktach, procesach oraz aplikacjach informatycznych Banku i jest przeprowadzana z wykorzystaniem:

- 1) zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- 2) wyników audytu wewnętrznego,
- 3) wyników kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- 4) kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI).

Bank szacuje parametry rozkładów wykorzystywanych do pomiaru ryzyka operacyjnego na podstawie danych wewnętrznych i zewnętrznych o zdarzeniach operacyjnych. Algorytm szacowania tych parametrów uwzględnia fakt istnienia progów strat finansowych, od których gromadzone są informacje o zdarzeniach operacyjnych. Wysokość progu dla zdarzeń wewnętrznych została ustalona z uwzględnieniem ekonomicznego kosztu gromadzenia informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich wartości dodanej w pomiarze ryzyka operacyjnego. Wykorzystywane zewnętrzne dane o zdarzeniach operacyjnych pochodzą m. in. z systemu wymiany informacji na temat zdarzeń z obszaru ryzyka operacyjnego, prowadzonego przez Związek Banków Polskich (ZORO). Dodatkowo w pomiarze ryzyka operacyjnego uwzględniane są dane makroekonomiczne oraz dane

obrazujące rozmiar działalności operacyjnej i biznesowej Banku.

Wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne zgodnie z podejściem *AMA* odpowiada wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne, powiększonej o wynik metody komplementarnej oraz skorygowanej o wartość korekty z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej i korekty kierowniczej, zgodnie z poniższą formułą:

$$AMA = (LDA_{99,9\%} + MK) * (1 + KW) + KK$$

gdzie:

AMA – wynik *AMA*,

$LDA_{99,9\%}$ – wartość zagrożona,

MK – wynik metody komplementarnej,

KW – korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,

KK – korekta kierownicza.

Wyliczenia wartości zagrożonej dokonuje się za pomocą podejścia rozkładu strat (*LDA*). W ramach tego podejścia, na podstawie historycznych wewnętrznych i zewnętrznych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz o otoczeniu operacyjnym, mierzy się potencjalną stratę, która z prawdopodobieństwem 99,9% nie zostanie przekroczona w ciągu najbliższego roku.

Metoda komplementarna jest analizą scenariuszy dotyczących wybranych rodzajów zdarzeń operacyjnych. Celem metody komplementarnej jest uwzględnienie w wyniku *AMA* ryzyka operacyjnego związanego ze zdarzeniami operacyjnymi, które nie zostały pokryte podejściem *LDA*.

Korekta z tytułu zmian jakości kontroli pozwala na uwzględnienie możliwości pogorszenia jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej w Banku skutkującej wzrostem częstotliwości lub dotkliwości zdarzeń operacyjnych.

Celem korekty kierowniczej jest uwzględnienie w kalkulacji wyniku *AMA* nadzwyczajnych zdarzeń, które ze względu na swoją specyfikę nie zostały uwzględnione w wyniku *AMA* w ramach podejścia *LDA* oraz w ramach metody komplementarnej.

W ramach pomiaru ryzyka przeprowadzane są testy warunków skrajnych, które dotyczą potencjalnych następstw realizacji skrajnie niekorzystnych, lecz możliwych, scenariuszy. Ma to na celu określenie wrażliwości wyników Banku na realizację scenariusza testowego oraz ustalenie czy wynik *AMA* pokrywa łączną kwotę strat wynikających z realizacji tych scenariuszy.

Dotychczasowe wyniki testów warunków skrajnych nie podważają dostatecznego konserwatyzmu wyników pomiaru *AMA*.

Dodatkowo Bank dostosowując się do najlepszych praktyk Komitetu Bazylejskiego przeprowadza *backtesting* wyników podejścia *AMA*. Wyniki *backtestingu* potwierdzają dostateczny konserwatyzm wyników pomiaru *AMA*.

Ponadto niezależna wewnętrzna komórka organizacyjna nie rzadziej niż raz w roku dokonuje walidacji stosowanego podejścia *AMA*. Walidacja ma na celu zapewnienie, aby systemy pomiaru i zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku wraz z istotnymi składowymi funkcjonowały zgodnie z założeniami. Przedmiotem walidacji jest weryfikacja dokładności, obiektywności i konserwatyzm stosowanego przez Bank systemu pomiaru oraz zarządzania ryzykiem operacyjnym.

2.7.2.2. Polityka ubezpieczeniowa Banku

W celu zminimalizowania niekorzystnych skutków finansowych zdarzeń operacyjnych PKO Bank Polski SA prowadzi politykę ubezpieczeniową polegającą na zapewnieniu ciągłej i efektywnej ochrony ubezpieczeniowej w zamian za akceptowalny poziom kosztów.

PKO Bank Polski SA dąży do stosowania jednolitych zasad ubezpieczenia dla całej Grupy Kapitałowej Banku tak aby zoptymalizować zakres ochrony oraz realizować efekt skali.

Program ubezpieczeniowy Banku jest na bieżąco monitorowany pod kątem identyfikacji potrzeby niezbędnych zmian i dostosowania do zmieniającego się charakteru ryzyka Banku.

2.7.2.3. Wpływ ubezpieczeń

Bank w obliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego uwzględnia wpływ ubezpieczeń.

Główne zdarzenia operacyjne występujące w Banku są objęte odpowiednimi polisami ubezpieczeniowymi. Wykorzystywane przez Bank polisy spełniają kryteria określone w §§ 62-64 załącznika nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) i są zgodne z przepisami wewnętrznymi w zakresie wyliczenia wartości pomniejszeń wymogu kapitałowego z tytułu ubezpieczeń. Polisy ubezpieczeniowe Banku dotyczą przede wszystkim ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk i odpowiedzialności cywilnej Banku.

Bank uwzględnia udział własny, tzw. franszyzę przy wyliczeniu pomniejszeń z tytułu posiadanych ubezpieczeń.

Każdorazowe pomniejszenie wyniku pomiaru ryzyka operacyjnego z tytułu posiadanego ubezpieczenia jest weryfikowane.

Zgodnie z § 65 załącznika nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) zmniejszenie wymogu kapitałowego z tytułu uznania ubezpieczenia nie przekracza maksymalnej wartości 20% wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego przed uwzględnieniem technik redukcji ryzyka.

2.7.3. MONITOROWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Bank regularnie monitoruje:

- 1) stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne,
- 2) stopień wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne,
- 3) skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- 4) wartości *KRI* w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- 5) zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- 6) wyniki *AMA*, testów warunków skrajnych, identyfikacji i oceny ryzyka operacyjnego
- 7) efekty działań podjętych w ramach zaleceń po kontrolach zewnętrznych lub po audytach wewnętrznych,
- 8) jakość kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- 9) jakość danych.

2.7.4. RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby:

- 1) wewnętrzne Banku, w szczególności: Rady Nadzorczej, Zarządu, KR, KRO oraz wyższej kadry kierowniczej,
- 2) instytucji nadzorczych,
- 3) akcjonariuszy i rynku finansowego

Raportowanie na potrzeby wewnętrzne Banku informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach miesięcznych i kwartalnych.

Odbiorcami informacji miesięcznych są członkowie Zarządu, komórki organizacyjne Centrali oraz specjalistyczne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Informacja miesięczna zawiera w szczególności informacje o:

- 1) liczbie i skutkach zdarzeń operacyjnych,
- 2) strukturze zdarzeń operacyjnych,
- 3) wartościach KRI.

Odbiorcami raportów kwartalnych są KRO, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Raporty kwartalne zawierają w szczególności informacje na temat:

- 1) wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- 2) profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji informatycznych Banku,
- 3) działań podjętych celem ograniczenia ryzyka operacyjnego oraz oceny skuteczności podejmowanych działań,
- 4) zaleceń, rekomendacji i decyzji KRO lub Zarządu.

Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

2.7.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA OPERACYJNEGO

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych oraz innych rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym między innymi w zakresie:

- 1) bezpieczeństwa,
- 2) informatyki,
- 3) rozliczeń,
- 4) zasobów ludzkich,
- 5) procesów biznesowych,
- 6) administracji,
- 7) wsparcia (w szczególności zarządzania ubezpieczeniami, powierzenia czynności zleczanych przez Bank do wykonania podmiotom zewnętrznym, budowy i wdrażania wewnętrznych modeli ryzyka operacyjnego oraz systemów identyfikowania, oceny, monitorowania i limitowania ryzyka operacyjnego itp.).

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali Banku. W każdej linii biznesowej i linii wsparcia wyznaczona została osoba odpowiedzialna za identyfikację i monitorowanie zagrożeń operacyjnych w nadzorowanych produktach lub procesach wewnętrznych oraz podejmowanie działań niezbędnych dla zapewnienia akceptowalnego poziomu ryzyka operacyjnego.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- 1) zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym przy obsłudze produktów, realizacji procesów wewnętrznych oraz eksploatacji systemów,
- 2) podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (zdarzeń operacyjnych),
- 3) likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,

- 4) rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 5) przestrzeganiu limitów na ryzyko operacyjne.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną Banku.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej Banku.

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku mają trzy podmioty, to jest PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa BFL SA oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- 1) instrumenty kontrolne,
- 2) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- 3) wartości progowe i krytyczne kluczowych wskaźników ryzyka (*KRI*),
- 4) strategiczne limity tolerancji i limity strat na ryzyko operacyjne,
- 5) plany awaryjne,
- 6) ubezpieczenia,
- 7) *outsourcing*.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych i skutkach ich powstania, dane o otoczeniu operacyjnym oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

W przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia:

- 1) redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji,
- 2) transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny,
- 3) unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Banku zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

2.8. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI

2.8.1. WSTĘP

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jej imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych. Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest zapewnienie przestrzegania przez Grupę Kapitałową prawa, przyjętych standardów postępowania oraz funkcjonowania Banku jako instytucji godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez

eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Grupy Kapitałowej oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

2.8.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności obejmuje ryzyko braku zgodności występujące w procesach wewnętrznych Banku wyodrębnionych na podstawie przepisów wewnętrznych w sprawie ustalenia listy procesów w PKO Banku Polskim SA.

Ocena ryzyka braku zgodności obejmuje oszacowanie dla każdego z procesów dotkliwości skutków materializacji tego ryzyka.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności realizowana jest cyklicznie, przy czym każdy proces wewnętrzny, jest oceniany nie rzadziej niż raz do roku.

Wyniki identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności wykorzystywane są dla potrzeb monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności.

2.8.3. MONITOROWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie ryzyka braku zgodności dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez jednostki organizacyjne Banku oraz spółki Grupy Kapitałowej i polega na:

- 1) analizie przypadków braku zgodności w Grupie Kapitałowej i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków,
- 2) ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku i Grupy Kapitałowej,
- 3) ocenie działań podejmowanych przez spółki Grupy Kapitałowej w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności,
- 4) ocenie skuteczności funkcjonowania mechanizmów kontroli związanych z ograniczaniem ryzyka braku zgodności.

2.8.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności obejmuje zarówno Bank, jak i spółki Grupy Kapitałowej Banku. Opracowywane w cyklach kwartalnych raporty zawierają informacje przekazywane przez spółki Grupy Kapitałowej, w tym dotyczące przypadków braku zgodności. Odbiorcami raportów są Zarząd Banku, Rada Nadzorcza Banku oraz Komitet Audytu Rady Nadzorczej. Raporty zawierają syntetyczne informacje w zakresie:

- 1) wyników identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- 2) zaobserwowanych przypadków braku zgodności,
- 3) pism zewnętrznych organów kontroli i nadzoru wpływających do Banku,
- 4) kontroli zewnętrznych przeprowadzonych w Banku, najważniejszych działań podejmowanych w ramach systemowego zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz realizacji zaleceń po kontrolach zewnętrznych.

2.8.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności dotyczy w szczególności następujących zagadnień:

- 1) zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- 2) zapewnienia ochrony informacji,
- 3) propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- 4) zarządzania konfliktami interesów,
- 5) zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- 6) profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- 7) niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku w 2012 roku przyjęta została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa Banku koncentruje swoje działania na wyeliminowaniu tego ryzyka.

Za tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia zgodności funkcjonowania poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej Banku z obowiązującym prawem i standardami postępowania odpowiadają odpowiednie komórki organizacyjne, bądź wyznaczeni pracownicy tych podmiotów. W Banku za tworzenie tych rozwiązań oraz rozwój metod oceny, monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności odpowiada Departament Zgodności, któremu zapewniono niezależność, podporządkowując w zakresie spraw związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej Banku funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.9. RYZYKO BIZNESOWE

2.9.1. WSTĘP

Ryzyko biznesowe jest to ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany, obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Ryzyko strategiczne jest rozumiane jako ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych konsekwencji finansowych spowodowanych błędnymi decyzjami, decyzjami podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub niepodjęciem właściwych decyzji dotyczących kierunku rozwoju strategicznego Banku.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych, negatywnych konsekwencji finansowych spowodowanych błędnymi decyzjami, decyzjami podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub podjęciem właściwych decyzji dotyczących kierunku rozwoju strategicznego Banku.

2.9.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STRATEGICZNEGO

Pomiar poziomu ryzyka strategicznego Banku dokonywany jest poprzez ocenę wpływu wyodrębnionych w działalności i otoczeniu grup czynników, do których należą w szczególności:

- 1) czynniki zewnętrzne,

- 2) czynniki związane ze wzrostem i rozwojem działalności bankowej,
- 3) czynniki związane z zarządzaniem zasobami ludzkimi,
- 4) czynniki związane z działalnością inwestycyjną,
- 5) czynniki związane z kulturą organizacji.

2.9.3. MONITOROWANIE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Monitorowanie poziomu ryzyka strategicznego prowadzone jest w okresach co najmniej rocznych.

2.9.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Raportowanie ryzyka strategicznego prowadzone jest w Banku w okresach rocznych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka strategicznego są Zarząd oraz dyrektorzy pionów Centrali Banku.

2.9.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Zarządzanie ryzykiem strategicznym w Banku obejmuje:

- 1) pomiar poziomu ryzyka strategicznego,
- 2) raportowanie poziomu ryzyka strategicznego i jego zmian,
- 3) działania podejmowane w przypadku wystąpienia wysokiego poziomu ryzyka strategicznego.

W Banku w IV kwartale 2012 roku oraz w 1 kwartale 2013 roku prowadzone były intensywne prace nad opracowaniem bardziej zaawansowanej metody pomiaru ryzyka biznesowego opartej o koncepcję *EaR (Earnings at risk)*.

2.10. RYZYKO REPUTACJI

2.10.1. WSTĘP

Ryzyko reputacji jest rozumiane jako ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyleń od zaplanowanego wyniku finansowego Banku wskutek pogorszenia się wizerunku Banku.

Celem zarządzania ryzykiem reputacji jest ochrona wizerunku Banku oraz ograniczanie prawdopodobieństwa wystąpienia i wysokości straty reputacyjnej.

2.10.2. POMIAR I OCENA RYZYKA REPUTACJI

Wskaźniki ryzyka reputacji są obliczane na podstawie rocznej oceny zidentyfikowanych w danym roku kalendarzowym skutków zdarzeń wizerunkowych dla poszczególnych kategorii zdarzeń wizerunkowych. Podstawowymi narzędziami wykorzystywanymi do określania poziomu ryzyka reputacji Banku są:

- 1) katalog kategorii zdarzeń wizerunkowych zawierający wykaz kategorii zdarzeń wizerunkowych wraz z przypisanymi do nich wagami,
- 2) rejestr zdarzeń wizerunkowych zawierający wykaz zidentyfikowanych zdarzeń wizerunkowych pogrupowanych według kategorii zdarzeń wizerunkowych.

2.10.3. MONITOROWANIE RYZYKA REPUTACJI

Monitorowanie zdarzeń wizerunkowych prowadzone jest na bieżąco i obejmuje:

- 1) monitorowanie zewnętrznych kanałów komunikacji pod względem identyfikacji skutków zaistniałych zdarzeń wizerunkowych i dystrybucję informacji w tym zakresie,

- 2) gromadzenie i analizowanie informacji dotyczących wystąpienia albo możliwości wystąpienia zdarzenia wizerunkowego,
- 3) rejestrowanie danych o zidentyfikowanych negatywnych skutkach zdarzeń wizerunkowych.

2.10.4. RAPORTOWANIE RYZYKA REPUTACJI

Raportowanie ryzyka reputacji jest prowadzone w Banku w okresach rocznych. Odbiorcami informacji o poziomie ryzyka reputacji są Zarząd i Rada Nadzorcza.

2.10.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA REPUTACJI

Zarządzanie ryzykiem reputacji w Banku obejmuje w szczególności działania zapobiegawcze służące ograniczeniu występowania lub minimalizowaniu skali i zakresu występowania zdarzeń wizerunkowych oraz dobór efektywnych narzędzi dla działań osłonowych służących eliminowaniu, łagodzeniu lub minimalizowaniu niekorzystnego wpływu negatywnych skutków zdarzeń wizerunkowych na wizerunek Banku.

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej wyliczane są zgodnie z przepisami ustawy Prawo bankowe oraz uchwałą nr 325/2011⁷ Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 roku w sprawie pomniejszeń funduszy podstawowych (Dz. Urz. KNF Nr 13 poz. 49).

W skład funduszy podstawowych (tzw. *Tier 1*) wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące:
 - a) kapitał zakładowy – w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
 - b) kapitał zapasowy – tworzony jest, zgodnie ze statutem Banku, z corocznych odpisów z zysku netto oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wynikać z związku z działalnością Banku; decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie,
 - c) kapitały rezerwowe – służące celom określonym w statucie tworzone są z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie,
- 2) fundusz ogólnego ryzyka – tworzony jest zgodnie z ustawą – Prawo bankowe z zysku po opodatkowaniu,
- 3) niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- 4) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego – obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta, zgodnie z art. 127 ust. 2 pkt 2 lit. c ustawy Prawo bankowe.

Ponadto fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- 1) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 2) zaangażowania kapitałowe⁸ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń, wyrażone w postaci:
 - a) posiadanych akcji lub udziałów,
 - b) kwot zakwalifikowanych do zobowiązań podporządkowanych,
 - c) innego zaangażowania kapitałowego w składniki zaliczane do funduszy własnych lub kapitałów tych podmiotów, w tym dopłaty na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, według wartości bilansowej w wysokości 50% tych zaangażowań,
- 3) niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych oraz na pozostałych należnościach zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży,
- 4) ujemne kwoty z tytułu korekt aktualizujących wartości wyceny aktywów w portfelu handlowym,
- 5) ujemne różnice kursowe z przeliczenia jednostek za granicą.

⁷Uchwała nr 325/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy uzupełniających banku oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych.

⁸Zaangażowania w podmioty finansowe, spełniające warunki z § 5 ust. 1 uchwały nr 325/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 grudnia 2011 w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy uzupełniających banku oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych.

W skład funduszy uzupełniających (tzw. *Tier 2*) wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez bank – w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji Komisji Nadzoru Finansowego, środków pieniężnych spełniających zgodnie z umową łącznie następujące warunki:
 - a) środki pieniężne przyjęte na okres co najmniej 5 lat (okres umowy),
 - b) środki pieniężne nie mogą być wycofane z Banku przed upływem okresu umowy,
 - c) środki pieniężne podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności w przypadku upadłości Banku lub jego likwidacji,
 - d) zwrot środków pieniężnych nie jest zabezpieczony przez bank bezpośrednio lub pośrednio,
- 2) niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 80% ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
- 3) dodatnie różnice kursowe z przeliczenia jednostek za granicą.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowań kapitałowych⁸ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota nadwyżki ponad wartość funduszy uzupełniających odejmowana jest od funduszy podstawowych.

Dodatkowo w rachunku funduszy własnych w ujęciu skonsolidowanym uwzględnia się odpowiednio:

- 1) wartość firmy jednostek zależnych (pomniejsza fundusze podstawowe),
- 2) udziały niekontrolujące (wpływają na wartość funduszy podstawowych).

Wartość kapitału krótkoterminowego (tzw. *Tier 3*) odzwierciedla sumę dziennych zysków rynkowych za rok sprawozdawczy.

Informacja o strukturze funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 3.1.

Tabela 3.1

	Grupa		Bank	
	2012	2011	2012	2011
FUNDUSZE WŁASNE	20 491	18 343	19 875	17 348
Fundusze podstawowe (Tier 1)	18 788	16 664	18 658	16 225
fundusze zasadnicze	20 053	17 752	19 834	17 468
fundusz ogólnego ryzyka	1 070	1 070	1 070	1 070
wynik z lat ubiegłych	-103	-23	89	0
wartości niematerialne	-1 934	-1 800	-1 681	-1 523
zaangażowania kapitałowe	-98	-109	-580	-662
niezrealizowane straty na instrumentach DDS	-77	-130	-72	-127
korekty aktualizujące wartość wyceny aktywów w portfelu handlowym	-1	0	-1	0
różnice kursowe z przeliczenia	-121	-94	0	0
kapitały mniejszości	0	-1	0	0
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 573	1 546	1 087	990
zobowiązania podporządkowane	1 601	1 601	1 601	1 601
niezrealizowane zyski na instrumentach DDS	70	52	67	51
różnice kursowe z przeliczenia	1	2	0	0
zaangażowania kapitałowe	-98	-109	-580	-662
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	130	133	130	133

Na dzień 31 grudnia 2012 roku fundusze własne Grupy Kapitałowej wzrosły o 2 148 mln złotych głównie wskutek zaliczenia do funduszy zysku netto Banku za rok 2011 po pomniejszeniu o wypłaconą dywidendę (w wysokości

2 366 mln złotych). W stosunku do stanu na koniec roku 2011 spadła wartość wyniku z lat ubiegłych o 80 mln złotych, niezrealizowanych strat na instrumentach dłużnych, kapitałowych i pozostałych należnościach w portfelu inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży o kwotę 52 mln złotych, oraz zaangażowań kapitałowych o kwotę 22 mln złotych przy jednoczesnym wzroście wartości ujemnych różnic kursowych o kwotę 27 mln złotych i wartości niematerialnych o kwotę 134 mln złotych.

Zgodnie z uchwałami nr 7/2012 oraz nr 8/2012 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia PKO Banku Polskiego SA z dnia 6 czerwca 2012 roku, dywidendę za rok 2011 ustalono w wysokości 1 587,5 mln złotych, tj. 1,27 złotych brutto na jedną akcję.

W dniu 17 kwietnia 2013 roku Zarząd PKO Banku Polskiego SA podjął uchwałę i postanowił przedłożyć ZWZ Banku rekomendację wypłaty dywidendy za 2012 rok w wysokości 2,25 mld złotych, czyli 1,80 złotych brutto na jedną akcję. Proponowany poziom dywidendy wpisuje się w stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego odnoszące się do wzmocnienia baz kapitałowych banków. Wypłata dywidendy

w rekomendowanej wysokości pozwoli na utrzymanie wskaźnika adekwatności kapitałowej powyżej 12% oraz utrzymanie wskaźnika *Common Equity Tier 1* powyżej 9% z zachowaniem niezbędnego bufora kapitałowego. Wypłata dywidendy w rekomendowanej wysokości pozwoli utrzymać dobrą sytuację kapitałową i płynnościową Banku.

Rekomendacja w sprawie wypłaty dywidendy została pozytywnie zaopiniowana przez Radę Nadzorczą Banku.

PKO Bank Polski SA zrealizował w III kwartale 2012 roku opcję *call* i wykupił w dniu 30 października 2012 roku obligacje podporządkowane w wysokości 1,6 mld złotych, wyemitowane w 2007 roku. W miejsce tych środków do funduszy uzupełniających zostały zaliczone środki z emisji obligacji podporządkowanych wyemitowanych w dniu 14 września 2012 roku z 5-letnim terminem wykupu.

4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)

Informacja o strukturze wymogów kapitałowych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 4.1.

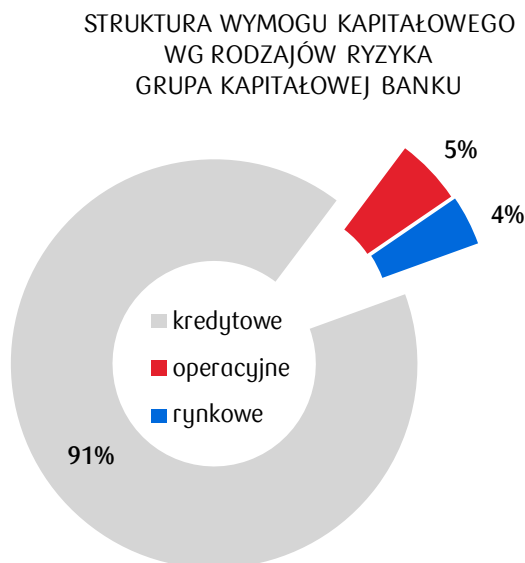
Tabela 4.1

	Grupa Kapitałowa Banku		Bank	
	2012	2011	2012	2011
Łączny wymóg kapitałowy	12 541	11 865	12 299	11 635
Ryzyko kredytowe	11 387	10 657	11 206	10 487
kredytowe (księga bankowa)	11 223	10 535	11 041	10 364
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	164	123	165	123
Ryzyko rynkowe	495	355	527	391
walutowe	0	0	0	0
cen towarów	0	0	0	0
cen kapitałowych papierów wartościowych	1	2	1	2
szczególne cen instrumentów dłużnych	412	262	441	295
ogólne stóp procentowych	82	91	85	94
Ryzyko operacyjne	660	852	567	758
Inne rodzaje ryzyka*	0	0	0	0

* Obejmuje wymogi z tytułu ryzyka rozliczenia i dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań oraz przekroczenia progu koncentracji kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2012 roku największą część łącznego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej stanowił wymóg z tytułu ryzyka kredytowego (91%) – wykres 4.1.

Wykres 4.1

Na dzień 31 grudnia 2012 roku:

- 1) wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta został wyznaczony metodą standardową (zgodnie z załącznikiem nr 4, 11 oraz nr 16 i 17 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.⁹ (Dz. Urz. KNF Nr 2 poz. 11 późn. zm.),

- 2) wymóg kapitałowy na ryzyko rynkowe został wyznaczony metodami podstawowymi (załączniki nr od 6 do 10 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- 3) wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne dla Banku wyliczony został metodą zaawansowaną (AMA), a dla spółek Grupy Kapitałowej – metodą wskaźnika podstawowego (BIA) (załącznik nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- 4) wymóg kapitałowy z tytułu:
 - a) ryzyka rozliczenia dostawy – został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,
 - b) przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 12 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,
 - c) przekroczenia progu koncentracji kapitałowej – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 13 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Skala działalności handlowej Banku i Grupy Kapitałowej jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego stanowi sumę wymogów kapitałowych na ryzyko:

- 1) walutowe,
- 2) cen towarów,
- 3) cen kapitałowych papierów wartościowych,
- 4) szczególne cen instrumentów dłużnych,
- 5) ogólne stóp procentowych.

Do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego w 2012 roku przyczynił się istotny wzrost portfela kredytowego (ekspozycje bilansowe i pozabilansowe) o około 3,8% oraz wejście w życie postanowień uchwały nr 153/2011 KNF w wyniku której od dnia 30 czerwca 2012 roku nastąpił wzrost wagi ryzyka (z 75% do 100%) dla ekspozycji detalicznych, oraz dla ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomości mieszkalnej, w przypadku których wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika.

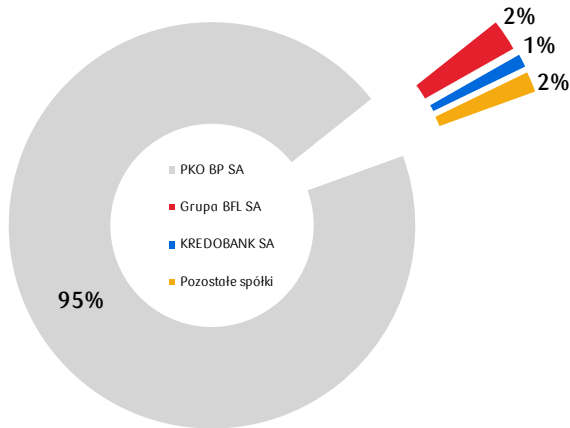
Wzrost wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka rynkowego o 39% do poziomu 495 milionów złotych wynika głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych przy jednoczesnym spadku wartości obligacji korporacyjnych (łącznie wzrost wymogu na obligacjach o około 77%).

Wymóg kapitałowy Banku z tytułu ryzyka operacyjnego został wyliczony metodą zaawansowaną (AMA). Spadek wymogu z tytułu ryzyka operacyjnego z kwoty 852 miliony złotych (według stanu na dzień 31 grudnia 2011 roku) do 660 milionów złotych (według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku) wynika głównie z eliminacji przesłanek utrzymywania ograniczenia na spadek wymogu kapitałowego Banku nie więcej niż do poziomu 75% wymogu wyliczonego według metody standardowej (TSA), obowiązującego w okresie od 30 czerwca 2011 roku do 12 grudnia 2012 roku.

Znaczącą część (95%) łącznego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej stanowią wymogi kapitałowe Banku (wykres 4.2).

⁹ Zmiany do Uchwały 76/2010 KNF zostały wprowadzone następującymi uchwałami KNF: uchwałą KNF nr 369/2010 z dnia 12 października 2010 r., uchwałą KNF nr 153/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r., uchwałą KNF nr 206/2011 z dnia 22 sierpnia 2011 r., uchwałą KNF nr 324/2011 z dnia 20 grudnia 2011 r., uchwałą KNF nr 172/2012 z dnia 19 czerwca 2012 r. oraz uchwałą KNF nr 307/2012 z dnia 20 listopada 2012 r.

Wykres 4.2

**STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO
W PODZIALE NA SPÓŁKI
GRUPA KAPITAŁOWA BANKU**

Znaczna część wymogu kapitałowego zarówno Grupy Kapitałowej (tabela 4.2), jak i Banku (tabela 4.3), wynika z ekspozycji w portfelu bankowym, w szczególności w zakresie wymogu tworzonego na ekspozycje bilansowe (85%).

Tabela 4.2

	Grupa Kapitałowa Banku		
	2012		
	Portfel		
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	11 223	577	11 800
Ekspozycje bilansowe	10 022	150	10 172
Zobowiązania pozabilansowe	1 137	262	1 399
Instrumenty pochodne	65	164	229

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególnie cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych i ryzyka operacyjnego

Tabela 4.3

	PKO Bank Polski SA		
	2012		
	Portfel		
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	11 041	607	11 648
Ekspozycje bilansowe	9 800	163	9 963
Zobowiązania pozabilansowe	1 176	279	1 455
Instrumenty pochodne	65	165	229

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególnie cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych i ryzyka operacyjnego

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta na dzień 31 grudnia 2012 roku został wyliczony metodą standardową zgodnie z załącznikiem nr 4, 11, 16 i 17 do uchwały nr 76/2010 KNF (z późn. zm.) Wartość tego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej Banku w podziale na poszczególne klasy ekspozycji prezentuje tabela 4.4.

Tabela 4.4

**STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO
NA RYZYKO KREDYTOWE
Grupa Kapitałowa Banku
2012**

ŁĄCZNIE	11 387
Przedsiębiorstwa	4 789
Zabezpieczenie na nieruchomościach	3 689
Detaliczne	1 685
Rządy i banki centralne	20
Inne ekspozycje	380
Instytucje (banki)	276
Samorządy terytorialne i władze lokalne	129
Przeterminowane	368
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	45
Pozostałe*	7

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

W 2012 roku wymóg kapitałowy Grupy Kapitałowej z tytułu ryzyka kredytowego (łącznie z ryzykiem kredytowym kontrahenta) wzrósł w stosunku do roku 2011 o 730 mln złotych, co wynikało głównie ze wzrostu wagi ryzyka (z 75% do 100%) dla detalicznych ekspozycji walutowych zabezpieczonych na nieruchomości mieszkalnej.

Najwyższy wymóg kapitałowy Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać na pokrycie ryzyka związanego z ekspozycjami wobec przedsiębiorców i ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach, co wynika z dużego zaangażowania Banku wobec tych rodzajów podmiotów. Niski wymóg kapitałowy na ekspozycje wobec rządów i banków centralnych, mimo wysokiej wartości ekspozycji, wynika z niskich wag ryzyka przypisywanych tym podmiotom (znaczącą część tych ekspozycji stanowią złote papiery wartościowe Skarbu Państwa i NBP, dla których waga ryzyka wynosi 0%).

Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznawalnymi, zgodnie z Bazyleą II, typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu kapitałowego wyniosła 1 894 mln złotych wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku (tabele 4.5 i 4.6).

Tabela 4.5

 EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE GWARANCJAMI
 Grupa Kapitałowa Banku
 2012

ŁĄCZNIE	1 232
Przedsiębiorstwa	1 150
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0
Rządy i banki centralne	5
Detaliczne	0
Inne ekspozycje	31
Instytucje (banki)	0
Samorządy terytorialne i władze lokalne	35
Przeterminowane	11
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0
Pozostałe*	0

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank, zgodnie z Bazyleą II, wykorzystuje gwarancje (83% przyjętych przez Bank gwarancji wynika z poręczenia Skarbu Państwa) oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku). Bank stosuje kompleksową metodę uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach. Wartość portfela tych ekspozycji wyniosła na dzień 31 grudnia 2012 roku 59 mld złotych.

Grupa Kapitałowa nie przeprowadziła w 2012 roku, ani we wcześniejszych latach, transakcji sekurytyzacyjnych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz załącznika nr 18 do uchwały 76/2010 KNF (z późn. zm.).

W 2012 roku Bank przeprowadził pakietowe sprzedaże:

- 1) w I kwartale ponad 22 tysiące wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Sprzedaży podlegał portfel o zadłużeniu ogółem 90,9 milionów złotych,
- 2) w II kwartale ponad 49 tysięcy wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych

- nieprowadzących działalności gospodarczej. Sprzedaży podlegał portfel o zadłużeniu ogółem 720,3 milionów złotych oraz ponad 2 tysiące wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o wartości ogółem 288,2 milionów złotych,
- 3) w IV kwartale ponad 28 tysięcy wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Sprzedaży podlegał portfel o zadłużeniu ogółem 321,8 milionów złotych.

Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedanych wierzytelności na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosi 5,5 mln złotych (odpowiednio na dzień 31 grudnia 2011 roku wyniosła 3,9 mln złotych).

Tabela 4.6

 EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE UZNANYMI ZABEZPIECZENIAM I
 FINANSOWYMI*
 Grupa Kapitałowa Banku
 2012

ŁĄCZNIE	662
Przedsiębiorstwa	478
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0
Rządy i banki centralne	4
Detaliczne	61
Inne ekspozycje	0
Instytucje (banki)	111
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0
Przeterminowane	9
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0
Pozostałe**	0

* Po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Poniższe tabele prezentują informacje o wartości ekspozycji (przed i po zastosowaniu technik ograniczania ryzyka kredytowego), w podziale na klasy ekspozycji oraz stopnie jakości kredytowej kontrahenta na dzień 31 grudnia 2012 roku. Ponad 85% ekspozycji nie posiada stopnia jakości kredytowej. Wynika to z niewielkiej liczby podmiotów funkcjonujących na polskim rynku, które posiadają oceny wiarygodności kredytowej przyznane przez uznane agencje *ratingowe*. Ekspozycje posiadające stopień jakości kredytowej to głównie: papiery wartościowe i należności wobec Skarbu Państwa oraz NBP, a także transakcje przeprowadzane z innymi bankami.

Tabela 4.7

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PRZED ZASTOSOWANIEM TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Grupa Kapitałowa Banku 2012								Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA										
Stopień jakości kredytowej kontrahenta										
	1	2	3	4	5	6	brak			
Przedsiębiorstwa	0	0	40	149	0	0	64 303	755	-3 935	61 312
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	58 218	0	-9	58 209
Rządy i banki centralne	0	27 683	0	0	248	0	265	78	0	28 274
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	27 072	0	0	27 072
Inne ekspozycje	0	0	51	0	0	0	12 566	990	-192	13 415
Instytucje (banki)	243	2 115	710	114	354	21	6 900	9 548	-10 693	9 311
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	8	0	0	0	0	7 723	0	0	7 731
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	4 114	163	0	4 277
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	1 081	0	0	1 081
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	512	17	-376	153
Razem	243	29 806	802	262	602	21	182 754	11 551	-15 206	210 835

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Tabela 4.8

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PO ZASTOSOWANIU TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Grupa Kapitałowa Banku 2012								Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA										
Stopień jakości kredytowej kontrahenta										
	1	2	3	4	5	6	brak			
Przedsiębiorstwa	0	0	40	149	0	0	62 851	755	-3 935	59 860
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	58 218	0	-9	58 208
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	27 034	0	0	27 034
Rządy i banki centralne	0	27 683	0	0	248	0	1 282	78	0	29 291
Inne ekspozycje	0	0	51	0	0	0	12 534	990	-192	13 383
Instytucje (banki)	243	2 115	710	114	354	21	6 789	9 548	-10 693	9 200
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	8	0	0	0	0	7 821	0	0	7 829
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	4 095	163	0	4 258
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	1 081	0	0	1 081
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	512	17	-376	153
Razem	243	29 806	802	262	602	21	182 216	11 551	-15 206	210 297

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania

Największy wpływ na wysokość wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej z tytułu instrumentów pochodnych w 2012 roku miały transakcje *IRS* i *CIRS* (tabela 4.9).

Tabela 4.9

 WYMÓG KAPITAŁOWY
Z TYTUŁU INSTRUMENTÓW POCHODNYCH*

2012

Grupa Kapitałowa Banku

Portfel

	bankowy	handlowy	Razem
Instrumenty pochodne	65	164	229
IRS	22	135	157
CIRS	39	18	57
Forward	0	5	5
SWAP	4	0	4
Opcje	0	4	4
FRA	0	2	2
Revers Repo	0	0	0
BSB	0	0	0

* Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta

W 2012 roku w procesie wyliczenia wymogu kapitałowego dla instrumentów pochodnych nie było uwzględniane saldowanie ekspozycji bilansowych i pozabilansowych.

W procesie wyliczania wymogów kapitałowych Bank wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez następujące zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej (agencje *ratingowe*):

- 1) Moody's Investors Service,
- 2) Standard and Poor's Ratings Services,
- 3) Fitch Ratings.

Proces przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego na potrzeby wyliczania wymogów kapitałowych został w Banku wdrożony zgodnie z przepisami załączników nr 4 oraz nr 15 do uchwały nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 roku (z późn. zm.) oraz uchwały nr 387/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku¹⁰.

¹⁰ Uchwała nr 387/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie określenia ocen wiarygodności kredytowej nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej, z których bank może korzystać w celu ustalenia wymogów kapitałowych i zakresu korzystania z tych ocen oraz ich powiązania ze stopniami jakości kredytowej (Dz. Urz. KNF z 2008 roku Nr 8, poz. 41).

4.2. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej Banku jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany zgodnie z przepisami uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego i ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka cen towarów oraz ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych Bank stosuje metody uproszczone. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych Bank wykorzystuje metodę zaktualizowanego średniego okresu zwrotu.

Wartość sumy wymogów kapitałowych na ryzyko rynkowe w 2012 roku wzrosła o około 39%. Największy udział w wymogu na ryzyko rynkowe w tym okresie miał wymóg z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych (ok. 83%) i wynika głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych. Kolejnym, istotnym co do udziału, rodzajem wymogu kapitałowego jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych (ok. 17%).

Zmiana wielkości wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka stopy procentowej w ujęciu skonsolidowanym w 2012 roku była konsekwencją wyłączeń transakcji wzajemnych w kalkulacji wymogu kapitałowego.

Wymóg kapitałowy z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka rynkowego wyniósł 0,6 mln złotych. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wyniósł zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekraczała 2% funduszy własnych Banku. Na koniec 2012 roku Bank nie posiadał otwartej pozycji na ryzyko cen towarów, więc wymóg kapitałowy z tego tytułu wyniósł zero.

4.3. RYZYKO OPERACYJNE

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku ma PKO Bank Polski SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku, ze względu na ich znacznie mniejszą skalę działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

W związku z uzyskaniem bezwarunkowej zgody Komisji Nadzoru Finansowego na stosowanie zaawansowanej metody pomiaru do obliczania regulacyjnego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego Bank od 31 grudnia 2012 roku wylicza wymóg pełną metodą AMA. Dla spółek Grupy Kapitałowej stosowana jest metoda wskaźnika podstawowego (BIA).

Wartość wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne Grupy Kapitałowej wyniosła ok. 660 mln złotych (w tym 567 mln złotych stanowił wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne Banku). W porównaniu do roku 2011 roku wartość ta była mniejsza o około 193 mln zł, co było wynikiem redukcji wymogu kapitałowego o 23% w związku z uzyskaną zgodą na pełne stosowanie metod zaawansowanych dla Banku.

Tabela 4.10

	WYMÓG KAPITAŁOWY Z TYTUŁU RYZYKA OPERACYJNEGO 2012		
	Grupa Kapitałowa Banku		
	Portfel		
	Bank	Spółki	Grupa Kapitałowa
Razem	567	93	660
Metoda Podstawowego Wskaźnika - BIA	n/d	93	93
Metoda Zaawansowana - AMA	567	n/d	567

5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z uchwałą nr 258/2011 KNF z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego (Dz. Urz. KNF Nr 11 poz. 42 z dnia 23 listopada 2011 roku).

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny Grupie Kapitałowej Banku w 2012 roku był szacowany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego, w tym ryzyka niewypłacalności, ryzyka koncentracji i ryzyka rozmycia,
- 2) ryzyka walutowego,
- 3) ryzyka stopy procentowej,
- 4) ryzyka płynności,
- 5) ryzyka operacyjnego,
- 6) ryzyka biznesowego (obejmującego ryzyko strategiczne).

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności spółek Grupy Kapitałowej Banku. Przyjęte jest ostrożne podejście do agregacji ryzyk i nie wykorzystuje się efektu dywersyfikacji.

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego ustala się dla ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym na poziomie straty nieoczekiwanej dla portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się zgodnie z modelem wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa (UL) jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko ($CVaR$) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi kapitałowemu z tytułu ryzyka kredytowego obliczonemu zgodnie metodami określonymi w uchwale nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Łączny kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności jest sumą kapitału wewnętrznego ustalonego dla wyodrębnionych portfeli ekspozycji.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego koncentracji ustala się jako iloczyn:

- 1) mnożników narzutu kapitału wewnętrznego dla każdego z istotnych rodzajów ryzyka koncentracji i

- 2) kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności.

W 2012 roku w procesie szacowania kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe wykorzystywane były parametry PD , LGD i CCF (dwa ostatnie tylko dla portfeli detalicznych) bazujące na modelach opracowanych w ramach prac projektowych dotyczących wdrożenia zaawansowanej metody do wyliczania wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe.

Wysokość ekspozycji w stosunku do kontrahenta będącego instytucją finansową wyznacza się na podstawie wartości rynkowej dla transakcji bilansowych (lokat i obligacji) oraz na podstawie ekwiwalentu bilansowego, rozumianego jako suma kosztu zastąpienia i przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej, dla transakcji pozabilansowych, pomniejszając wyliczoną wartość o wysokość stopy odzysku. Wartości stopy odzysku oraz prawdopodobieństwa niewypłacalności dla ekspozycji wobec instytucji finansowych wyznaczane są na podstawie danych agencji ratingowej *Moody's*. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego kontrahenta szacowany jest na podstawie modelu $CVaR$, przy czym w przypadku instrumentów pochodnych wielkość ekspozycji kredytowej przyjmowana dla potrzeb modelu wyznaczana jest na podstawie przepisów załącznika nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metoda wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka płynności jest równy sumie kapitału wewnętrznego na pokrycie niedoboru aktywów płynnych w stosunku do wymaganego poziomu określonego w Banku oraz kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka *spread'u* związanego ze sprzedażą całego portfela papierów wartościowych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego Banku jest równy poziomowi ryzyka operacyjnego Banku obliczonemu przy wykorzystaniu podejścia *AMA*. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego spółek Grupy Kapitałowej przyjmowany jest:

- 1) dla spółek finansowych Grupy Kapitałowej Banku – w wysokości dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczanego metodą wskaźnika podstawowego,
- 2) dla spółek niefinansowych – w wysokości maksymalnej z ostatnich 3 lat wartości rocznych strat z tytułu ryzyka operacyjnego, poniesionych przez daną spółkę.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko biznesowe w 2012 roku był wyznaczany jako iloczyn współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego i wyniku na działalności bankowej. Równocześnie w 2012 roku zostały podjęte działania obejmujące opracowanie nowej metody szacowania kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe dla Banku bazującej na podejściu *EaR (Earnings at Risk)*.

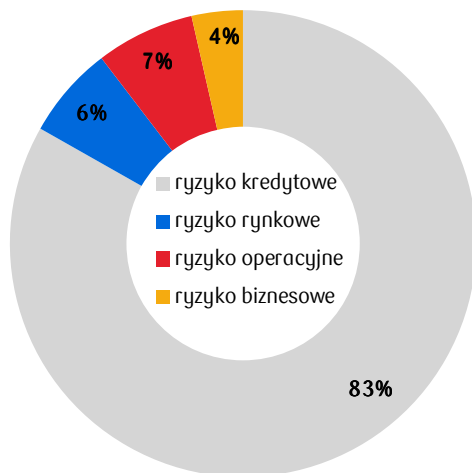
Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli

statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31 grudnia 2012 roku dla Grupy Kapitałowej.

Wykres 5.1

STRUKTURA KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO
GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na linie biznesowe oraz spółki Grupy Kapitałowej.

W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonstrukcji, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanych przez Bank oraz Grupę Kapitałową funduszy własnych przekracza sumę wymogów kapitałowych (tzw. Filar I) i sumę kapitału wewnętrznego (tzw. Filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową w Banku obejmuje:

- 1) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 2) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 3) monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- 4) dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- 5) wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszych funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- 1) współczynnik wypłacalności (CAR), którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi co najmniej 8%,
- 2) relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0,
- 3) współczynnik wypłacalności dla kapitałów rdzennych (*Common Equity Tier 1 Ratio* – *CET 1 Ratio*), którego minimalny poziom wynosi 9%.

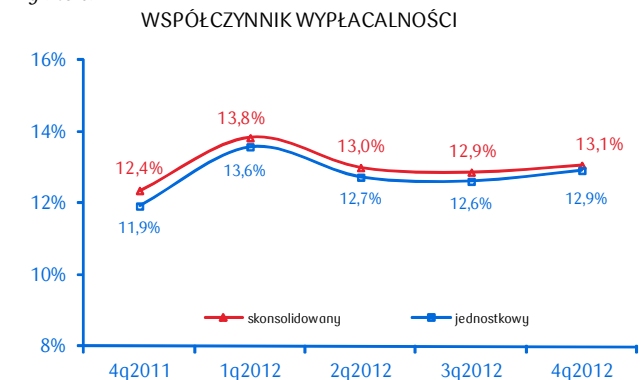
W związku oczekiwaniami Komisji Nadzoru Finansowego (pismo z dnia 28 listopada 2012 roku), aby banki wypłaciły w formie dywidendy nie więcej niż 75% zysku netto za 2012 rok pod warunkiem utrzymania:

- 1) współczynnika wypłacalności na poziomie powyżej 12%, współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* na poziomie powyżej 9%,
- 2) współczynnika wypłacalności dla scenariuszy nadzorczych testów warunków skrajnych powyżej 12% na koniec 2013 roku,
- 3) współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* dla scenariuszy nadzorczych testów warunków skrajnych powyżej 9% na koniec 2013 roku oraz
- 4) uzyskania ocen BION tj.: ogólnej, w zakresie adekwatności kapitałowej oraz w zakresie kapitału na poziomach poniżej 2,5.

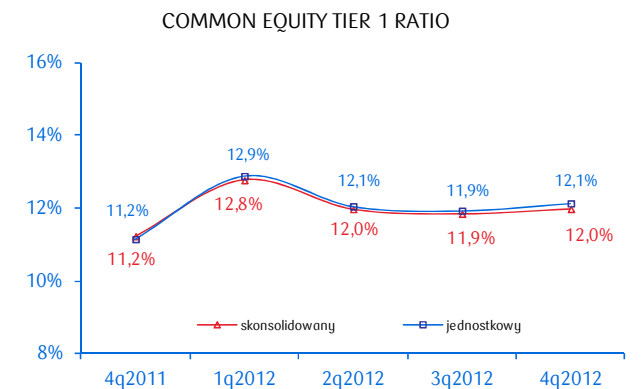
PKO Bank Polski SA w 2012 roku kontynuował działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego bufora kapitałowego, jak też utrzymywał i wzmacniał swoją pozycję płynnościową. Na koniec 2012 roku Bank spełnił wszystkie wymogi KNF uprawniające do wypłaty dywidendy z zysku za 2012 rok.

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika wypłacalności Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 6.1

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

W 2012 roku wartość miar adekwatności kapitałowej utrzymywała się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2011 roku współczynnik wypłacalności Grupy Kapitałowej wzrósł o 0,7 p.p. do poziomu 13,07% co było spowodowane głównie wzrostem funduszy własnych Grupy Kapitałowej Banku na potrzeby adekwatności kapitałowej, (wynikającym przede wszystkim z zaliczenia do funduszy podstawowych 59,85% zysku za 2011 rok) oraz spadkiem wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne (w związku z pełnym zastosowaniem do wyliczeń podejścia *AMA*).

Bank na bieżąco monitoruje projektowane zmiany regulacyjne (w szczególności wymagania tzw. Bazylei III, dyrektyw *CRD IV/CRR*), które mogą w kolejnych latach istotnie wpłynąć na działalność europejskich banków. Bank uczestniczy w opiniowaniu tych rozwiązań.

PKO Bank Polski SA co pół roku uczestniczy w badaniach ilościowych (QIS) wpływu Bazylei III na sektor bankowy.

W 2012 roku Bank udział uczestniczył w testach warunków skrajnych prowadzonych przez KNF (TWS). Przeprowadzone testy miały pokazać ogólną odporność sektora bankowego oraz zdolność banków do absorbowania potencjalnych wstrząsów,

wpływających na wzrost ryzyka kredytowego i rynkowego. Wyniki tych testów potwierdzają silną pozycję kapitałową PKO Banku Polskiego SA oraz znaczącą odporność Banku na występowanie szoków makroekonomicznych, realizację negatywnych scenariuszy rynkowych. Potwierdzają również wysoką odporność Banku na występowanie szoków makroekonomicznych. W każdym ze scenariuszy Bank odnotowuje zysk netto, a wartość miar adekwatności kapitałowej pozostaje powyżej limitów wewnętrznych i zewnętrznych. Uzyskane wyniki nie wskazywały na konieczność podejmowania ponadstandardowych działań będących reakcją na sytuację makroekonomiczną.

PKO Bank Polski SA w 2012 roku z sukcesem przeszedł również kolejne badanie adekwatności kapitałowej przeprowadzone przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) w ścisłej współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego. EBA w grudniu 2011 roku przyjęła zalecenie w sprawie utworzenia przez banki tymczasowych buforów kapitałowych w celu przywrócenia zaufania rynków finansowych do sektora bankowego. Banki zostały zobowiązane do wzmocnienia bazy kapitałowej tak, aby współczynnik wypłacalności dla kapitałów typu *Core Tier 1* wyniósł minimum 9%, po uwzględnieniu wyceny rynkowej ekspozycji wobec rządów.

Współczynnik wypłacalności dla kapitałów typu *Core Tier 1* PKO Banku Polskiego SA, uwzględniający bufor na wycenę rynkową ekspozycji wobec rządów, według stanu na dzień 30 czerwca 2012 roku wyniósł 12% i znalazł się znacznie powyżej wyznaczonego przez EBA poziomu 9%. Wyniki badania potwierdziły, że Bank posiada bezpieczny poziom funduszy własnych, a spadek wiarygodności kredytowej niektórych państw należących do Unii Europejskiej nie wpływa bezpośrednio na sytuację finansową PKO Banku Polskiego SA.

7. ZASADY USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE

Zgodnie z zasadami Uchwały nr 258/2011 KNF¹¹ Grupa Kapitałowa wdrożyła zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń poprzez uchwały:

- 1) Rady Nadzorczej Banku – politykę zmiennych składników wynagrodzeń pod nazwą Zasady zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku (stanowiące podstawę wydania kolejnych regulacji) oraz Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu,
- 2) Zarządu Banku – Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze,
- 3) Rad Nadzorczych wybranych spółek zależnych Grupy PKO Banku Polskiego SA – PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA i PKO BP Bankowy PTE SA („Spółki Grupy”) – Regulaminy zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu.

7.1. PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ

Przy opracowywaniu ww. dokumentów, w tym polityki zmiennych składników wynagrodzeń, brali udział eksperci i kadra menedżerska Banku z: Departamentu Zarządzania Personelem i Efektywnością (zasady premiowania i nagradzania), Centrum Kadr i Płac (prawo pracy i zagadnienia ryzyka operacyjnego w procesie), Departamentu Kontrolingu (planowanie, nakładanie i rozliczanie celów finansowych), Departamentu Prawnego (zgodność prawna – w tym z wymogami uchwały KNF).

W zakresie przygotowania polityki Bank korzystał z usług konsultanta zewnętrznego, firmy doradczej PricewaterhouseCoopers (PwC) Polska.

7.2. KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ

W Banku został powołany Komitet do spraw Wynagrodzeń w celu wspierania Rady Nadzorczej w wykonywaniu jej statutowych obowiązków oraz zadań wynikających z przepisów prawa. Komitet ds. Wynagrodzeń wydaje opinie na temat polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, zasad wynagradzania oraz wynagrodzenia członków Zarządu.

Komitet ds. Wynagrodzeń odpowiada w szczególności za realizację następujących zadań:

- 1) opiniowanie, podlegających zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą, ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze,
- 2) dokonywanie okresowego przeglądu ogólnych zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz przedstawianie wyników z przeglądu Radzie Nadzorczej,

¹¹ Uchwała nr 285/2011 KNF z dnia 04 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

- 3) przedstawianie Radzie Nadzorczej propozycji zasad wynagradzania, polityki zmiennych składników wynagrodzeń oraz wynagrodzenia członków Zarządu.

W skład Komitetu ds. Wynagrodzeń powołani zostali następujący członkowie Rady Nadzorczej Banku:

- 1) Przewodniczący – Krzysztof Kilian,
- 2) Wiceprzewodniczący – Tomasz Zganiacz,
- 3) Członkowie – Cezary Banasiński, Jan Bossak, Marek Mroczkowski.

7.3. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW ORAZ KRYTERIÓW OCENY WYNIKÓW

Zasady oraz wydane na ich podstawie Regulaminy wynagrodzeń opisują tryb przyznawania osobom na stanowiskach kierowniczych/członkom Zarządu zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy.

Podstawą przyznania zmiennych składników wynagrodzeń są cele premiowe nadawane w ramach systemu *Management by Objectives* (MbO).

Zgodnie z *Regulaminami* cele powinny gwarantować:

- 1) motywowanie do takiej pracy i zachowań, aby Bank/Spółka Grupy osiągała w długim horyzoncie czasowym jak najlepsze, stabilne wyniki finansowe,
- 2) wspieranie prawidłowego i skutecznego zarządzania ryzykiem i zniechęcanie do podejmowania nadmiernego ryzyka wykraczającego poza zaakceptowaną skłonność do ryzyka,
- 3) wspieranie realizacji strategii działalności oraz ograniczanie konfliktu interesów.

Kryteria oceny realizacji celów powinny natomiast obejmować w szczególności:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny, tak, aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) efekt pracy danej osoby i efekt pracy nadzorowanych jednostek lub komórek,
- 3) wynik w obszarze odpowiedzialności danej osoby z uwzględnieniem wyników całego Banku/Spółki Grupy.

Przy wyznaczaniu kryteriów oceny wyników tzw. mierników efektywności (KPI) dla części zmiennej wynagrodzenia pracowników sprawujących funkcje kierownicze/członków Zarządu, zgodnie z uchwałą KNF brano pod uwagę opisaną powyżej wielowymiarowość oceny.

W konstrukcji struktury mierników efektywności zestawione są różne rodzaje KPI – wskaźniki ilościowe i jakościowe wynikające z posiadanych danych systemowych oraz spójne ze specyfiką organizacji. Wszystkie mierniki efektywnościowe są sparametryzowane i mają charakter mierzalny. Z uwagi na charakter danego stanowiska kierowniczego, określana jest różna proporcja udziału poszczególnych poziomów oceny oraz wagi ww. rodzajów KPI. Zastosowano odpowiedzialność za długoterminowe wyniki finansowe korygowane o ryzyko i koszty z różną konstrukcją celu w zależności od specyfiki realizowanych zadań np.:

- 1) wynik finansowy netto Banku/Grupy Kapitałowej Banku,
- 2) wskaźnik ROE,
- 3) wynik na działalności biznesowej nadzorowanego obszaru z uwzględnieniem rzeczywistego wyniku z odpisów oraz kosztów działalności bieżącej obszaru

oraz ryzyko:

- 4) strategiczne,
- 5) operacyjne,
- 6) kredytowe,
- 7) płynności itp.

Analogicznie – z różną konstrukcją celu w zależności od specyfiki realizowanych zadań np.:

- 1) koszt ryzyka Banku,
- 2) udział należności z rozpoznaną utratą wartość w portfelu kredytowym Banku/Grupy Kapitałowej Banku,
- 3) utrzymanie miar ryzyka operacyjnego w ramach strategicznych limitów tolerancji,
- 4) utrzymanie przez Bank rezerwy płynności do 1M w danym paśmie.

Ponadto w kryteriach oceny uwzględniano odpowiedzialność za realizowane cele strategiczne.

7.4. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE DOTYCZĄCE GŁÓWNYCH PARAMETRÓW USTALANIA WYNAGRODZEŃ ZALEŻNYCH OD WYNIKÓW

Zgodnie z wymogami uchwały nr 258/2011 KNF i w proporcjach w niej określonych, zmienne składniki wynagrodzeń za dany okres oceny (rok kalendarzowy) przyznawane są na podstawie Regulaminów, po rozliczeniu celów premiowych, w formie:

- 1) nieodroczonej – w wysokości 60% wynagrodzenia zmiennego (w pierwszym roku po okresie oceny),
- 2) odroczonej – w wysokości 40% wynagrodzenia zmiennego (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny), przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę według kursu cen akcji Banku jest dokonywane po okresie retencyjnym i w przypadku wynagrodzenia odroczonego – po okresie odroczenia).

Gdyby kwota wynagrodzenia zmiennego za dany rok przekroczyła 1 mln złotych odroczeniu podlega 400 tys. złotych plus 60% z nadwyżki ponad kwotę 1 mln złotych.

Wskaźniki premiowe dla członków Zarządu określają Regulaminy, natomiast dla osób na stanowiskach kierowniczych w Banku decyzja Prezesa Zarządu.

Kwota premii:

- 1) członek Zarządu może zmieniać się na plus albo na minus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów MbO w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku (zestaw kluczowych wskaźników zarządczych Banku) na dany rok kalendarzowy,
- 2) osoby na stanowisku kierowniczym w Banku może zmieniać się na plus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów MbO w relacji do stopnia realizacji celów wyznaczonych w rocznej Nocie Banku na dany rok kalendarzowy,
- 3) członek Zarządu Spółki Grupy może zmieniać się na plus o wskaźnik korygujący stosownie do stopnia realizacji wyznaczonych celów MbO, w relacji do stopnia realizacji zaplanowanego na okres oceny zysku netto Grupy Kapitałowej

Wynagrodzenia zmienne, z uwzględnieniem wzrostu o wskaźnik korygujący, podlegają ograniczeniom w zakresie możliwej do przyznania kwoty maksymalnej – w określonej relacji procentowej do wynagrodzenia stałego za dany okres oceny.

Każdy z naliczonych składników wynagrodzenia zmiennego może zostać obniżony w następnym:

- 1) naruszenia obowiązków pracowniczych,
- 2) uchybień w przestrzeganiu przepisów prawa lub standardów obsługi klientów,
- 3) nieprawidłowego wykonywania wyznaczonych zadań służbowych,
- 4) zachowań w stosunku do innych pracowników naruszających zasady współżycia społecznego.

W przypadku członków Zarządu Banku/Spółki Grupy warunkiem przyznania i uruchomienia wypłat wynagrodzeń zmiennych jest zatwierdzenie sprawozdania finansowego za dany okres oceny.

W przypadku:

- 1) znacznego pogorszenia się wyników Banku/Spółki Grupy z powodu:
 - a) powstania straty bilansowej lub powstania groźby wystąpienia straty bilansowej,
 - b) powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności lub utraty płynności,
- 2) ustalenia, że nastąpiła znacząca negatywna zmiana w kapitale własnym,
- 3) naruszenia przepisu prawa, regulaminów, procedur lub obowiązków wynikających ze stosunku zatrudnienia osoby zajmującej stanowisko kierownicze / członka Zarządu lub popełnienia przezeń istotnych błędów, np. postępowanie niezgodne z wewnętrznym kodeksem postępowania, wytycznymi dotyczącymi zgodności lub podstawowymi wartościami, szczególnie w obszarach zarządzania ryzykiem,
- 4) korekty realizacji i stopnia realizacji wyników lub celów osób zajmujących stanowisko kierownicze / członków Zarządu,
- 5) pogorszenia wyników nadzorowanych lub kierowanych przez ww. osoby jednostek / komórek organizacyjnych
- 6) przyznania wynagrodzenia zmiennego na podstawie nieprawidłowych, wprowadzających w błąd informacji lub w wyniku oszustwa danej osoby zajmującej stanowisko kierownicze / członka Zarządu.

możliwe jest zastosowanie – odpowiednio przez Radę Nadzorczą lub Zarząd – rozwiązania typu malus obniżającego wielkość należnego wynagrodzenia zmiennego odroczonego w kolejnych okresach rozliczeniowych.

Właściwa Rada Nadzorcza w stosunku do członków Zarządu Banku /Spółki Grupy oraz Zarząd w stosunku do osób na stanowiskach kierowniczych może także przed każdą wypłatą wynagrodzeń zmiennych podjąć decyzję o ewentualnym proporcjonalnym ograniczeniu wysokości środków na te wynagrodzenia uwzględniając:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku/Spółki Grupy Kapitałowej, tak aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) wpływ na koszt kapitału, by wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości zachowania odpowiedniej bazy kapitałowej,
- 3) pożądanego profilu ryzyka Banku/Spółki Grupy,
- 4) wyniki finansowe Banku/Spółki Grupy w odniesieniu do długoterminowych planów rozwoju.

Wynagrodzenia uwzględniające politykę zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze w podziale na linie biznesowe kształtowały się za 2012 rok w PKO Banku Polskim SA następująco (zastrzeżenie: wynagrodzenie zmienne członków Zarządu według stanu na dzień publikacji danych jest jeszcze uzależnione od

zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego) (Tabela 7.1):

Tabela 7.1

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA LINIE BIZNESOWE

Obszary	PKO Bank Polski SA			Pozostałe obszary	W tym Członkowie Zarządu	Razem
	Obszar Rynku Detalicznego	Obszar Rynku Korporacyjnego	Obszar Bankowości Inwestycyjnej			
Kwota wynagrodzeń (wynagrodzenia stałe i wynagrodzenia zmienne podlegające zasadom CRD III)	5,68	8,76	7,06	21,50	12,80	43,01

Stałe i zmienne wynagrodzenie za 2012 rok dla osób zajmujących stanowiska kierownicze w PKO Banku Polskim SA będących członkami Zarządu, bezpośrednio podlegających

członkom Zarządu oraz innymi pracownikami na kluczowych stanowiskach prezentuje tabela 7.2.

Tabela 7.2

WYNAGRODZENIA W PODZIALE NA ZASADNICZE I ZMIENNE

Wyszczególnienie	PKO Bank Polski SA			Razem
	członkowie zarządu	osoby podległe bezpośrednio członkom zarządu banku (łącznie z głównym księgowym) i dyrektorzy regionów korporacyjnych	pozostałe osoby	
Liczba osób	6	34	16	56
Wynagrodzenia stałe wypłacone	7,59	14,55	5,01	27,15
Wynagrodzenie zmienne podlegające zasadom CRD III za 2012 rok	5,21	7,99	2,66	15,86
przyznany składnik nieodroczonej kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym:	3,11	4,80	1,60	9,50
<i>gotówka (50% składnika nieodroczonego)</i>	1,55	*2,40	*0,80	4,75
<i>instrument finansowy - liczba akcji - 50% składnika nieodroczonego przeliczone na ilość akcji fantomowych wg kursu z IV kw. 2012 roku</i>	43 290	66 821	22 231	132 342
naliczony i jeszcze nie przyznany składnik odroczonej (na okres kolejnych trzech lat) kwoty podlegającej zasadom CRD III w tym:	2,10	3,20	1,06	6,36
<i>gotówka (50% składnika odroczonego)</i>	1,05	1,60	0,53	3,18
<i>instrument finansowy - liczba akcji - 50% składnika odroczonego przeliczone na ilość akcji fantomowych wg kursu z IV kw. 2012 roku</i>	29 309	44 548	14 820	88 677
wartość wynagrodzeń z odroczonej wypłatą przyznanych w danym roku obrotowym, wypłaconych i zmniejszonych w ramach korekty związanej z wynikami	nd	nd	nd	nd
płatności związane z podjęciem zatrudnienia i z zakończeniem stosunku zatrudnienia	nd	nd	nd	nd
liczba osób otrzymujących takie płatności	nd	nd	nd	nd
najwyższa płatność	nd	nd	nd	nd

* wynagrodzenie nieodroczone wypłacone w 2013 rok

8. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

AR (Accuracy Ratio) – miara efektywności tablic *scoringowych* będąca stosunkiem efektywności rzeczywistej tablicy *scoringowej* do efektywności tablicy optymalnej; miara przyjmuje wartości od 0 do 1; wartość 0 oznacza brak zdolności dyskryminacyjnej tablicy (tzn. tablica *scoringowa* ocenia w sposób zbliżony do losowego gotowość kredytobiorcy do wywiązania się ze zobowiązań); wartość 1 oznacza, iż tablica w 100% jest w stanie zidentyfikować klienta, który stanie się niewypłacalny

AMA (Advanced Measurement Approach) – zaawansowane podejście do pomiaru ryzyka operacyjnego do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego

Bazylea II – zbiór przepisów zewnętrznych określających nowe podejście do kalkulacji wymogów kapitałowych i zarządzania ryzykiem bankowym; w Polsce przepisami tymi była nowelizacja Prawa bankowego oraz przyjęcie uchwał nr 1-6/2007 KNB z marca 2007 roku, które zaczęły obowiązywać polskie banki od 1.01.2008 roku (przy założeniu wykorzystania opcji zawartej w § 14 ust. 1 uchwały nr 1/2007 KNB) zmienionej uchwałami nr 380-385/2008 KNF oraz uchwałą nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Bazylea III/CRD IV – zestaw poprawek do przepisu Bazylei II opublikowany w grudniu 2010 roku, z planowaną datą wejścia w życie w styczniu 2014 roku i podlegający stopniowemu wdrażaniu do stycznia 2019 roku

BSB (Buy-Sell-Back) – transakcja kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem ich odsprzedaży po upływie określonego czasu przed terminem ich zapadalności po z góry ustalonej cenie

CCF (Credit Conversion Factor) – współczynnik konwersji kredytowej dla części pozabilansowych ekspozycji

CDS (Credit Default Swap) – *swap* kredytowy (kredytowy instrument pochodny), którego przedmiotem jest niewypłacalność jednego podmiotu referencyjnego

CIRS (Currency Interest Rate Swap) – walutowa transakcja zamiany stóp procentowych

CET 1 Ratio (Common Equity Tier 1 Ratio) – iloraz funduszy podstawowych (*Tier 1*) z wyłączeniem instrumentów hybrydowych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%. Minimalny dopuszczalny poziom współczynnika *Common Equity Tier 1 Ratio* zgodnie z wytycznymi zewnętrznymi (*EBA*) oraz ze Strategią zarządzania ryzykiem bankowym w PKO Banku Polskim SA wynosi 9%

CRD I (Capital Requirements Directive) – Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe

CRD II – dyrektywa 2009/111/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2006/48/WE, 2006/49/WE i 2007/64/WE

CRD III – dyrektywa 2010/76/WE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie zmiany Dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE dotycząca wymogów kapitałowych w zakresie portfela

handlowego i resekuryzacji oraz przeglądu nadzorczego polityki wynagrodzeń

CSA (Credit Support Annex) – umowa zabezpieczająca – załącznik do umowy ramowej

Cząstkowa kontraktowa luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym

Cząstkowa urealniona luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym z uwzględnieniem urealnienia ich terminu zapadalności (wymagalności)

DDS – dostępne do sprzedaży – rodzaj portfela papierów wartościowych zgodnie z MSR

EaR (Earnings at risk) – określa maksymalne odchylenie przychodów biznesowych netto od wartości oczekiwanej przy założonym poziomie ufności w określonym horyzoncie czasowym

Ekspozycja kredytowa – suma składników aktywów stanowiących, udzielone zobowiązanie pozabilansowe lub zawarta transakcja pozabilansowa (pochodna)

Filar I – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące minimalnych wymogów kapitałowych dla ryzyka kredytowego, stopy procentowej, walutowego, płynności i operacyjnego

Filar II – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące wewnętrznych procesów zarządzania ryzykiem w banku i ograniczania tego ryzyka

Filar III – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące obligatoryjnych ujawnień informacji na temat profilu ryzyka oraz adekwatności kapitałowej banków

FRA (Forward Rate Agreement) – kontrakt terminowy na stopę procentową

FX Swap – *swap* walutowy

IBNR (incurred but not reported) – metoda grupowa szacowania utraty wartości ekspozycji kredytowych

IRB (Internal Ratings Based Approach) – metoda wewnętrznych *ratingów* stosowana do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego

IRS (Interest Rate Swap) – transakcja zamiany stóp procentowych

ISDA (International Swap and Derivatives Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie *Dealerów Swapowych*

ISMA (International Securities Market Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Papierów Wartościowych

Kapitał wewnętrzny – oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w jego działalności oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (element tzw. Filaru II)

Kluczowe wskaźniki ryzyka (Key Risk Indicator – KRI) – uproszczony miernik ryzyka operacyjnego istotny dla danego obszaru

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

Kluczowe wskaźniki efektywności - (Key Performance Indicators - KPIs) – finansowe i niefinansowe wskaźniki stosowane jako mierniki w procesach pomiaru stopnia realizacji celów organizacji.

LMA (Loan Market Association) – Stowarzyszenie Rynku Kredytowego

LDA (Loss Distribution Approach) – podejście polegające na wykorzystaniu danych historycznych o zdarzeniach operacyjnych wewnętrznych jak i zewnętrznych oraz informacji o kształtowaniu się czynników otoczenia operacyjnego do statystycznego pomiaru ryzyka operacyjnego

LGD (Loss Given Default) – strata ponoszona przez Bank w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości

NBP – Narodowy Bank Polski

Nierzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego banku z tytułu ekspozycji wynika ze zobowiązania strony trzeciej do zapłacenia określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez dłużnika lub wystąpienia innych, określonych w umowie, zdarzeń kredytowych (gwarancje lub kredytowe instrumenty pochodne)

Outsourcing – korzystanie z zasobów zewnętrznych

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności

Portfel bankowy – operacje niezaliczone do portfela handlowego, w szczególności udzielone kredyty, pożyczki, lokaty i depozyty udzielane albo przyjmowane w ramach działalności banku lub też w celu zarządzania płynnością

Portfel handlowy – operacje dokonywane na własny rachunek w celach handlowych, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych zwykle w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też z innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych, indeksów giełdowych oraz operacje dokonywane w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z operacji zaliczonych do portfela handlowego

Poziom ufności – prawdopodobieństwo, wyrażone najczęściej procentowo, z jakim analizowana zmienna (strata banku) nie przekroczy określonej wartości

Pozycja indywidualna dla danej waluty obcej (pozycja walutowa) – różnica sumy aktywów w danej walucie,

pozabilansowych zobowiązań otrzymanych i aktywów indeksowanych do tej waluty obcej oraz sumy pasywów w tej walucie, pozabilansowych zobowiązań udzielonych i pasywów indeksowanych do tej waluty obcej

Prawdopodobieństwo niewypłacalności (Probability of Default - PD) – statystycznie oszacowane prawdopodobieństwo wystąpienia niewypłacalności kredytobiorcy w skali roku (określa poziom ryzyka kredytowego związanego z portfelem, które zmaterializuje się w przyszłości)

Punkt odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego) bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej

Rekomendacja – dokument przygotowany przez Komisję Nadzoru Finansowego określający listę najlepszych praktyk i zaleceń dla banków

REPO – operacja pożyczania środków pod zastaw papierów wartościowych

Rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie dla danej waluty

Ryzyko biznesowe – ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne

Ryzyko braku zgodności – ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się banku, pracowników banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez bank standardów postępowania, w tym norm etycznych

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych

Ryzyko cen towarów – ryzyko poniesienia straty w wyniku niekorzystnych zmian cen towarów

Ryzyko koncentracji – ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania banku wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika (np. sytuacji w branży, położenia geograficznego, powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi itd.)

Ryzyko kredytowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań

Ryzyko modeli – możliwość poniesienia negatywnych skutków finansowych lub reputacyjnych w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących w Banku modeli

Ryzyko operacyjne – jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków

Ryzyko przedrocznicowe – ryzyko utraty zdolności kredytowej kontrahenta w trakcie trwania transakcji zawartej z bankiem

Ryzyko reputacji – ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyśleń od zaplanowanego wyniku finansowego banku wskutek pogorszenia się wizerunku banku

Ryzyko rozliczenia – ryzyko wynikające z możliwości niewypełnienia przez kontrahenta zobowiązań w momencie rozliczenia kontraktu

Ryzyko stopy procentowej – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian stopy procentowej lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko walutowe – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian kursu walutowego lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko strategiczne – negatywne konsekwencje finansowe spowodowane błędnymi decyzjami, decyzjami podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub niepodjęciem właściwych decyzji w zakresie dotyczącym kierunku rozwoju strategicznego banku

Ryzyko zmian makroekonomicznych – ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych

Rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji banku wynika z prawa tego banku – w przypadku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, niewypłacalności, upadłości lub innego dotyczącego kontrahenta zdarzenia kredytowego określonego w dokumentacji transakcji oraz jeśli jest to konieczne depozytariusza przechowującego zabezpieczenie – do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia, bądź zatrzymania określonych aktywów lub kwot

SBB (Sell-Buy-Back) – transakcja sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem ich odkupu po upływie określonego czasu przed terminem ich zapadalności po z góry ustalonej cenie

Skumulowana kontraktowa luka płynności – suma wszystkich cząstkowych kontraktowych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału a'vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana kontraktowa luka płynności

Skumulowana urealniona luka płynności – suma wszystkich cząstkowych urealnionych luk płynności liczonych

od pierwszego przedziału a'vista do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana urealniona luka płynności

Strata nieoczekiwana (*Unexpected Loss - UL*) – różnica pomiędzy wartością zagrożoną ryzykiem kredytowym a stratą oczekiwaną

Strata oczekiwana (*Expected Loss - EL*) – statystycznie oszacowana wartość średniej (oczekiwanej) straty z tytułu ryzyka kredytowego, jaką bank spodziewa się ponieść na portfelu w ciągu jednego roku

System ratingowy – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych przy udzielaniu lub zmianie istotnych warunków transakcji kredytowej oraz w okresie realizacji transakcji kredytowej

System scoringu aplikacyjnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów na podstawie ocen *scoringowych* zgodnie z informacjami dostarczonymi przez klienta

System scoringu behawioralnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów głównie na podstawie transakcji występujących na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym służące do wyznaczenia limitów kredytów odnawialnych

Testy warunków skrajnych (analiza szokowa) – narzędzie zarządzania ryzykiem służące do oceny potencjalnego wpływu na sytuację banku określonego zdarzenia lub zmian parametrów rynkowych, które nie są standardowo opisane za pomocą miar statystycznych

Umowa ramowa – porozumienie stron regulujące zasady współdziałania banku z kontrahentami na rynku finansowym w odniesieniu do terminowych transakcji finansowych

Wartość godziwa – kwota, za jaką dany składnik majątku mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane, na warunkach transakcji rynkowej pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi nie powiązаныmi ze sobą stronami

Wartość zagrożona (*Value-at-Risk - VaR*) – potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (*Credit Value-at-Risk - CVaR*) – potencjalna strata, jaka nie powinna zostać przekroczona z tytułu ryzyka kredytowego na utrzymywanym portfelu kredytowym, przy założeniu określonego (wysokiego) poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wskaźnik LTV – stosunek wysokości ekspozycji kredytowej do wartości nieruchomości, stanowiącej jej zabezpieczenie

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami – stosunek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wartości kredytów i pożyczek ocenianych metodą indywidualizowaną i portfelową

Współczynnik wypłacalności – główny miernik adekwatności kapitałowej, wyliczany jako iloraz funduszy własnych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%

Współczynnik WZ – współczynnik zabezpieczenia będący miarą wartości zabezpieczenia (w %), określany przy podejmowaniu decyzji kredytowej oraz w okresie kredytowania

Wymóg kapitałowy – minimalna kwota kapitału, jaką bank, zgodnie z art. 128 Prawa bankowego oraz uchwałą nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego jest zobowiązany utrzymać na pokrycie ryzyka kredytowego, ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego, ryzyka płynności oraz ryzyka operacyjnego (element tzw. Filaru I NUK)

ZBP – Związek Banków Polskich